

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Bakalářská práce

2013

Tereza Menclová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Tereza Menclová

**Mediální obraz arabského jara v Mladé
frontě DNES a Lidových novinách**

Bakalářská práce

Praha 2013

Autor práce: **Tereza Menclová**

Vedoucí práce: **Doc. MgA. Filip Láb, Ph.D.**

Datum obhajoby: **2013**

Bibliografický záznam

MENCLOVÁ, Tereza. *Mediální obraz arabského jara v Mladé frontě DNES a Lidových novinách*. Praha, 2013. 50 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce Doc., MgA. Filip Láb, Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce *Mediální obraz arabského jara v Mladé frontě DNES a Lidových novinách* se zabývá mediální prezentací událostí kolem tzv. arabského jara, konkrétně kolem revoluce, která proběhla v Egyptě v roce 2011. Účelem je zkoumat tyto události v souvislosti s rozvojem občanské žurnalistiky. Práce je teoreticko-praktického charakteru.

V první části dochází k teoretickému vymezení zkoumané problematiky s cílem přiblížit okolnosti, za jakých události v Egyptě proběhly, a blíže popsat fenomén občanské žurnalistiky ve vztahu k fotografii.

Praktickou část tvoří analýza obrazového materiálu publikovaného v *Mladé frontě DNES* i *Lidových novinách* a následná komparace a zevšeobecnění získaných výsledků. Kvalitativní výzkum zkoumaných fotografií doplňuje případová studie, jejímž cílem je zmapovat prosakování občanského žurnalismu do českých médií.

Tato práce si tudíž klade za cíl nejen porovnat způsob, jakým prezentuje mediální obsahy *Mladá fronta DNES* a *Lidové noviny*, ale i dokázat vzrůstající vliv občanských žurnalistů.

Abstract

This bachelor thesis is concerned with the media depiction of so-called Arab Spring, especially with the revolution in Egypt in 2011. The main goal is to analyze photographic materials published in *Mladá fronta DNES* and *Lidové noviny* in connection with the phenomenon of citizen journalism.

The first part of this work follows both the historical and present situation of citizen journalism and also the development in photojournalism. It also provides some concrete information about revolutions in different Arab states during 2011.

The second practical part consists of a visual analysis of pictures published in Czech newspapers *Mladá fronta DNES* and *Lidové noviny*. This analysis is followed by a comparison of ways in which these newspapers present news and visual stories. The case study method of research accompanies the qualitative research methodology. The main goal is to prove that the citizen journalism penetrates even the Czech media culture.

Klíčová slova

Občanská žurnalistika - arabské jaro – Egypt – digitální fotografie – amatérská fotografie – sociální sítě – Instagram - Demotix

Keywords

Citizen journalism – Arab Spring – Egypt – digital photography – vernacular photography - social media – Instagram - Demotix

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 20. 5. 2013

Tereza Menclová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především Filipu Lábovi, Ph.D. za odborné vedení, maximální vstřícnost a trpělivost, které mi poskytl během vedení této práce. Dále bych ráda poděkovala Radku Langovi za důkladnou korekturu.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:

Menclová Tereza

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:

2010

E-mail diplomantky/diplomanta:

Teru.Menclova@gmail.com

Studijní obor/forma studia:

Žurnalistika/prezenční

Předpokládaný název práce v češtině:

Mediální obraz arabského jara v Mladé frontě dnes a Lidových novinách

Předpokládaný název práce v angličtině:

The depiction of the Arab Spring in newspapers Mladá fronta DNES and Lidové noviny

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013):

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)

LS 2013

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků):

Ústředním tématem bakalářské práce bude mediální obraz tzv. arabského jara v českých denících se zaměřením na projevy občanského žurnalismu. Práce bude zaměřena především na obrazový občanský žurnalismus z průběhu egyptské revoluce. Jako zdroj poslouží blogy a servery typu Demotix či Storify, tedy webové stránky, které umožňují amatérům a novinářům na volné noze publikovat jejich příspěvky a fotografie. Cílem práce pak bude zmapovat jednotlivé případy, jak tyto materiály přejímaly české deníky Mladá fronta DNES a Lidové noviny.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

V úvodu bude přiblížena klíčová problematika celé práce a vymezen její cíl.

Stať bude rozčleněna na následující podkapitoly:

1. Základní pojmy

1.1 Občanská žurnalistika

1.1.1 Vývoj občanské žurnalistiky

1.2 Amatérská fotografie

1.2.1 Historie amatérské fotografie

2. Arabské jaro

2.1 Klíčové momenty arabského jara

2.2 Revoluce v Egyptě

3. Publikační možnosti amatérských novinářů

3.1 Vývoj internetových platforem pro sdílení fotografií

4. Konkrétní využití internetu během arabského jara a přejímání občanských materiálů českými médii

4.1 Případy občanské žurnalistiky v Egyptě

4.2 Převzetí materiálů občanské žurnalistiky Mladou frontou Dnes

4.3 Převzetí materiálů občanské žurnalistiky Lidovými novinami

Tato čtvrtá kapitola představuje praktickou část bakalářské práce. Budou v ní zmapovány jednotlivé případy s odkazem k rozhovorům s konkrétními redaktory.

Závěr bude shrnutím výsledků průzkumu. V této části budou uvedeny způsoby, jak jednotlivá periodika

přejímají materiály, především tedy fotografie, ze zahraničních a mnohdy neoficiálních zdrojů. Zároveň se pokusím uvést rozdíly, pokud nějaké budou, v prezentaci události Mladou frontou a Lidovými novinami.

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):

MF Dnes (leden 2011-březen 2011)

Lidové noviny (leden 2011-březen 2011)

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Případové studie. Základem pro výzkum bude vyhledání konkrétních materiálů občanského žurnalismu, které výše zmíněná periodika převzala, a následné rozhovory s příslušnými redaktory.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

Pavel Verner – Úvod do praktické žurnalistiky (2010) - Brožura se nejprve zabývá osobními předpoklady pro novinářskou práci, dále vymezuje používané terminologické pojmy, představuje strukturu členění tištěných periodik. Nezapomíná na internet a novinářskou fotografii, popisuje tiskové techniky a grafickou úpravu periodik.

Vojtěch Bednář – Internetová publicistika (2011) - Popisuje základní pravidla pro tvorbu textu k on-line publikaci a poskytuje čtenářům ucelený pohled na internetová média nejen v českém prostředí. Přináší informace potřebné k samostatné tvorbě a publikaci autorských děl na webu i ke spolupráci s redakcemi on-line médií.

Loup Langton – Photojournalism and Today's News (2009) - "Photojournalism and Today's News" provides an intelligent and practical look at photojournalism and the newsroom. Remarkable in its breadth and clarity.

William A. Rugh – Arab Mass Media: newspapers, radio and television in arab politics (2004) - William A. Rugh, a long time observer of the Arab mass media, offers a more nuanced picture of the Arab press as it relates to the political situation in the Arab world today. Although governmental influence over the media is stronger in the Middle East than in Europe or the United States, Rugh argues that there is more diversity in the Arab media than most people in the West realize.

Albert Habib Hourani - Dějiny arabského světa (2010) - Přibližuje jak politický a ekonomický vývoj, tak společenské a duchovní proměny arabských zemí od 7. století po současnost. Věnuje se utváření islámských doktrín, vlivu a dopadům koloniálního období, zabývá se též vznikem arabského nacionalismu.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Stanislav Buček: Občanská žurnalistika, blogy a faktory objektivity, expresivity a persvaze (Univerzita Palackého v Olomouci, 2011)

Matouš Hrdina: Íránská opozice a blogging – fenomén občanského žurnalismu v nesvobodné společnosti (FSV UK, 2011)

Klára Javůrková: Fotoblog jako nová prezentační platforma (FSV UK, 2011)

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:	
Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:	
Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:	
Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.	
Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.	
Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE NA IKSŽ VEDOUCÍ PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

Obsah

ÚVOD.....	2
1 ZÁKLADNÍ POJMY.....	3
1.1 OBČANSKÁ ŽURNALISTIKA.....	3
1.2 VÝVOJ OBČANSKÉ ŽURNALISTIKY.....	4
1.2.1 Úskali občanské žurnalistiky.....	6
1.3 REPORTÁŽNÍ FOTOGRAFIE.....	7
1.3.1 Amatérská reportážní fotografie.....	7
2 ARABSKÉ JARO.....	9
2.1 KLÍČOVÉ MOMENTY ARABSKÉHO JARA.....	10
2.1.1 Tuniská revoluce.....	10
2.1.2 Revoluce v Sýrii.....	11
2.1.3 Revoluce v Libyi.....	11
2.2 REVOLUCE V EGYPTĚ.....	12
2.2.1 Egyptská revoluce a sociální síť.....	13
2.2.2 Egyptská revoluce a tištěná média.....	14
3 PLATFORMY PRO SDÍLENÍ FOTOGRAFIÍ.....	16
3.1 INSTAGRAM.....	16
3.2 DEMOTIX.....	17
3.3 FLICKR.....	18
4 ARABSKÉ JARO V ČESKÝCH TIŠTĚNÝCH DENÍČÍCH.....	18
4.1 INTERPRETACE OBRAZU.....	19
4.2 ARABSKÉ JARO V MLADÉ FRONTĚ DNES.....	20
4.2.1 Mediální obraz egyptské revoluce v prvních dnech.....	20
4.2.2 Egypt očima fotografa Jana Zátorského.....	21
4.2.3 Egypt krátce před odstoupením prezidenta Mubaraka.....	23
4.3 ARABSKÉ JARO V LIDOVÝCH NOVINÁCH.....	25
4.3.1 Mediální obraz egyptské revoluce v prvních dnech.....	25
4.3.2 Prolínání fotografií Františka Vlčka s agenturními snímky.....	28
4.3.3 Egypt krátce před odstoupením prezidenta Mubaraka.....	31
4.4 POROVNÁNÍ MLADÉ FRONTY DNES S LIDOVÝMI NOVINAMI.....	33
5 ZÁVĚR.....	35
SUMMARY.....	37
POUŽITÁ LITERATURA.....	38

Úvod

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala především proto, že se velmi zajímám o oblast fotožurnalistiku, fotografování obecně a také o geopolitickou problematiku Středního východu. Zajímalo mě především, jak k událostem kolem arabského jara přistupují české tištěné deníky, jakým způsobem tyto nepokoje prezentují a jestli se i v českém prostoru začíná projevovat fenomén občanského žurnalistu.

V teoretické části své práce se soustředím v první řadě na vymezení základních pojmů, kterými jsou občanská žurnalistika, její historie a případná úskalí, reportážní fotografie a pronikání amatérského fotožurnalistu do této oblasti. Účelem je poskytnout alespoň základní vhled do zkoumané problematiky.

Další velká kapitola teoretické části se pak přímo zabývá událostmi kolem arabského jara s krátkým souhrnem významných okamžiků v jednotlivých rozbouřených zemích a následně s podrobným popisem situace v největším arabském státě, tedy v Egyptě. Středem mé pozornosti je především egyptská mediální scéna a s tím související postavení celostátních či okrajových médií, ale i dění na sociálních sítích.

Poslední velkou částí teoretického úvodu je kapitola soustředící se přímo na konkrétní platformy, které umožňují amatérským fotografům či fotožurnalistům na volné noze publikovat své fotografie z centra dění a případně je prodávat velkým tiskovým agenturám.

Praktický výzkum se pak zabývá podrobným popisem, jak o situaci v Egyptě referovaly významné české deníky, konkrétně *Mladá fronta DNES* a *Lidové noviny*. Jako zkoumaný materiál jsou použity reportážní fotografie z rozbouřeného Egypta, jež byly ve zmíněných periodikách publikovány a které mi poslouží pro analýzu a následné zevšeobecnění získaných výsledků.

Oproti těm jsem se jako výzkumnou metodu rozhodla použít kvalitativní výzkum, jíž původní případová studie doplňuje jen velmi okrajově. K mému výzkumu i k cílům této práce se použití kvalitativní metodologie doplněné případovou studií nabízí jako logické řešení.

Výchozí literaturou jsou v tomto případě publikace *Visual Methodologies: An Introduction to the Interpretation of Visual Materials* (ROSE: 2007) od autorky Gillian

Rose a pak také kniha *Vizuální sociologie* (SZTOMPKA: 2005) od polského sociologa Piotra Sztompky. K teoretickému vymezení problematiky posloužila online publikace autorů Chrise Willise a Shayna Bowmana *WeMedia: How Audiences are Shaping the Future of News and Information* (BOWMAN, WILLIS: 2003), kniha Terryho Flewa *New Media: An Introduction* (FLEW: 2008) a z českých zdrojů pak *Žurnalistika v informační společnosti: digitalizace a internetizace žurnalistiky*, která je kolektivním dílem několika různých autorů. Všechny tyto publikace vymezují princip občanské žurnalistiky a fenomén pronikání nových médií, především třeba sociálních sítí, do oblasti žurnalistické praxe. Pro přiblížení událostí během arabského jara se jako nejcennější zdroj osvědčila kolektivní práce několika autorů *New Arab Revolt: What Happened, What It Means and What Comes Next*, která čtenářům zprostředkovává kompletní informace a úvahy o revolucích v jednotlivých státech během arabského jara.

Tato bakalářská práce má dva cíle, jednak porovnat mediální obraz egyptské revoluce poskytnutý *Mladou frontou DNES* a *Lidovými novinami*, jednak zjistit, nakolik fenomén občanské žurnalistiky proniká do prostoru českých médií.

1 Základní pojmy

Ještě před teoretickým vymezením problematiky a samotným výzkumem je třeba seznámit se s několika klíčovými pojmy. Umožní nám to sblížit se s tématem a lépe se orientovat v daném problému.

Pojmy, se kterými budeme operovat, jsou především občanská žurnalistika, fotoreportáž a amatérská fotografie. Úzce se zaměříme na definice těchto fenoménů, na jejich vývoj a především na postupné etablování občanské žurnalistiky v mediálním světě.

1.1 Občanská žurnalistika

Občanská žurnalistika, nebo také participační žurnalistika, je velmi mladým fenoménem, o jehož vznik a rozšíření se zasloužil především internet. Prostřednictvím amatérské žurnalistiky vznikají mediální obsahy, jež nevytvořili profesionální novináři, ale občané, kteří byli svědky nějaké významné události.¹

1 KNOTKOVÁ, Pavla. Fenomén občanské žurnalistiky - lze ji pevně ovládnout?. In: *Marketing Journal* [online]. Praha, 2009 [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: http://www.m-journal.cz/cs/medialni-scena/fenomen-obcanske-zurnalistiky---lze-ji-pevne-ovladnout__s404x5764.html

Tento typ zpravodajství se rozšířil především v souvislosti s rozvojem technologií, jež umožnily rychlé a snadné odesílání občanských příspěvků. Nová a sociální média napomohla překonat především logistická omezení, s nimiž se potýkali profesionální novináři například při průzkumech veřejného mínění. Praxi, kdy se náhodně oslovovali lidé na ulici, nahradila internetová interaktivita.

Internet se tedy stal prostředkem, jak rychle publikovat vlastní mediální obsah. Proces snadného a prakticky okamžitého odesílání příspěvků pak byl završen nástupem tzv. chytrých telefonů se zabudovaným fotoaparátem. Ty umožňují nejen permanentní přístup k síti, ale navíc i pořizování amatérských fotografií z „centra dění“ a jejich okamžité rozesílání po sociálních sítích a vybraným mediálním organizacím.

Výhodou také je možnost publikování vlastního obsahu pomocí nejrůznějších platforem s minimálními náklady. Řeč je především o osobních blozích, nezávislých zpravodajských serverech, sociálních sítích a dalších webových stránkách umožňujících sdílení amatérských videí a fotografií.

Participační žurnalistika tak v konečném důsledku výrazně zasahuje do života veřejnosti a ovlivňuje utváření názorů. A to především díky tomu, jak píše Terry Flew, že formáty občanské žurnalistiky jsou snadno dostupné, jsou nezávislé na mocenských osobních zájmech a mohou přímo ovlivňovat širokou veřejnost.²

Hlavním cílem občanské žurnalistiky je tedy „produkovat nezávislé, spolehlivé, pravdivé, dalekosáhlé a relevantní informace, které demokracie potřebuje“.³

1.2 Vývoj občanské žurnalistiky

Na vznik občanské žurnalistiky měl velký vliv především rozvoj nových technologií, ale i kulturní diverzifikace v moderních společnostech. Žurnalistika se tak musela, stejně jako po celou dobu svého historického vývoje, přizpůsobit technologickým i sociálním změnám.

V 90. letech 20. století došlo k mohutnému rozvoji internetu a k pozvolnému nástupu blogerů. Už v roce 1999 byla zveřejněna služba Blogger, kterou rozjela malá firma Pyra Labs a jež umožnila internetovým uživatelům založit si vlastní internetový

2 FLEW, Terry. *New media: an introduction*. Third edition. Australia: Oxford University Press, 2008, str. 157.

3 BOWMAN, Shayne a Chris WILLIS. *WeMedia: How Audiences are Shaping the Future of News and Information* [online]. American Press Institute, 2003.

deník a snadno publikovat autorské texty. Blogy tak lze do jisté míry považovat za první náznaky občanského žurnalismu.

Jednou z velkých událostí spojených s participační žurnalistikou bylo založení stránky malaysiakini.com v roce 1999. Za zrodem tohoto portálu stáli dva žurnalisté, Premesh Chandran a Steven Gan, kteří nesouhlasili se silným státním dohledem nad malajskými médii a využili tak internet, aby široké veřejnosti zprostředkovali přístup ke svobodným informacím nezatíženým cenzurou.

Ve stejném roce byl internet využit k vyjádření protestu i v Americe. Konkrétně šlo o webovou stránku indymedia.org, která se rovněž stala zdrojem nezávislých informací a postupně vybudovala víc jak 150 vlastních mediálních center po celém světě. Důvodem k jejímu založení byl především nesouhlas s inaugurační schůzí WTO.

Důležitým webovým serverem, který umožňuje občanům publikovat vlastní mediální obsah, je také jihokorejský OhMyNews. Zaměstnanci této platformy tvoří pouze 20 % obsahu, zbytek zpravodajského materiálu pochází přímo od občanů Jižní Korey.

Za další velkou událost spojenou s participační žurnalistikou jsou považovány teroristické útoky, k nimž došlo 11. září 2001. Tehdy se v internetovém prostoru začalo objevovat velké množství amatérských fotografií, komentářů a osobních příběhů, které očima občanů podávaly svědectví o této tragédii.

Podobně tomu bylo i v případě havárie raketoplánu Columbia, k němuž došlo v roce 2003. Média a vládní organizace tehdy vyzvaly veřejnost, aby jim poskytla jakékoliv informace či fotografie, které by mohly osvětlit příčinu této tragédie. Participační žurnalistika se tudíž s nástupem nových médií etablovala ve společnosti poměrně rychle, a to nejen v Americe.

Dospělo to až k tomu, že občané začali posílat své příspěvky i zcela z vlastní iniciativy. Příkladem mohou být ničivé vlny tsunami, které zasáhly břehy některých asijských států v roce 2004, nebo bombové atentáty v londýnském metru, k nimž došlo o rok později. Spousta tehdy pořízených videí a fotografií pocházela právě od náhodných svědků těchto tragédií.

Možnost publikovat svoje příspěvky nám nakonec zprostředkovávají i některá velká jména mediálního světa. Americký televizní kanál CNN například založil v roce 2006 server ireport.com, kde se můžete zaregistrovat a následně zde uveřejňovat videa a fotografie z vašeho města či okolí. Bez jakýchkoliv editorských zásahů. Jedná se do

jisté míry o ukázkový příklad hyperlokální žurnalistiky, která se zaměřuje na dění ve velmi malých regionech, kupříkladu v konkrétním městě, čtvrti, ulici.⁴

Pozice tradičních médií je tedy v konečném důsledku ohrožena, neboť občanský žurnalismus pomalu přebírá jejich roli prvotního zpravodaje.

1.2.1 Úskalí občanské žurnalistiky

S participační žurnalistikou samozřejmě souvisí i několik základních rizik. S možností prakticky okamžitého publikování jakékoliv zprávy či fotografie se logicky zvyšuje i pravděpodobnost vzniku dezinformací a nepravd.

Digitální éra umožnila lidem postprodukčně upravovat vlastní fotografie i videa, čímž rovněž může docházet k šíření falešných či zmanipulovaných vizuálních zpráv. Jak píše Alice Tejkalové ve svém příspěvku v publikaci *Žurnalistika v informační společnosti*, „nemůže být přehlížen výrazný manipulativní charakter tzv. nových médií, kdy je možné v relativně krátkém čase za pomoci jednoduchých programů vytvořit něco úplně jiného, než bylo původně natočeno nebo vyfoceno.“⁵

Problémem by mohla být i nekvalita mnohých publikovaných příspěvků. Fotografie a videa nemusí být jednoznačně čitelné, nebo se vymykají určitým etickým mantinelům. Příspěvky na blozích či sociálních sítích zase mohou být chaotické a zavádějící, obsahovat neověřené informace a svědectví.

Kvalita jednotlivých občanských příspěvků také závisí na konkrétní platformě, kde jsou publikovány. V případě sociálních sítí se často jedná o krátká hesla, která se váží k aktuální události nebo vyjadřují názor autora a jež mohou být podnětem k diskusi v následných komentářích.

Blogy mají v tomto ohledu určitě navrch. Ty serióznější mohou svým čtenářům zprostředkovat mnohem komplexnější obraz dané události či analýzu klíčového problému.

Zcela specifickou oblastí občanského žurnalismu, na kterou se konkrétně zaměřujeme v této práci, jsou pak fotografie. Díky fotografickým snímkům můžeme přímo nahlédnout do centra dění a našim představám dát reálnou podobu.

4 JAVŮREK, Adam. Co je to hyperlokální žurnalistika. In: *Online žurnalistika* [online]. 2009 [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: <http://online.zurnalistika.cz/135/co-je-to-hyperlokalni-zurnalistika/>

5 TEJKALOVÁ, Alice. Vítězství a prohry tzv. nových médií. *Žurnalistika v informační společnosti: digitalizace a internetizace žurnalistiky*. Praha: Karolinum, 2009, str. 45.

1.3 Reportážní fotografie

Reportážní snímky slouží především k tomu, aby vyprávěly určitý příběh obrazem, vtáhly čtenáře do děje, případně adekvátně doplňovaly psaný text v novinách. Funkce tohoto typu fotografií je především informativní, do jisté míry může být ale i emotivní či estetická. Hlavní podstatou je zobrazovat realitu, nikoliv fantazijní svět fotografa a fabuli. Tím se reportážní fotografie zásadním způsobem odlišuje od té umělecké.

Reportážní fotografie se dále člení na další, úzce profilované oblasti fotografického zájmu. Patří sem kupříkladu sportovní či válečná fotografie, vizuální zpravodajství o sociálních problémech, o životě v showbyznysu, ale i reportážní portrét.

Digitální éra nejen ulehčila fotoreportérům práci, ale přinesla i několik zásadních změn v reportážní praxi. Důvěryhodnost snímků totiž nemusí být vždy stoprocentní, s fotografiemi se dá v různých obrazových editorech snadno manipulovat a přetvářet tak zobrazovanou realitu. S příchodem digitálních fotoaparátů se navíc fotografování stalo masovou záležitostí. Každodenně jsme tak zahlcováni obrovským množstvím obrazů. Ať už se jedná o reklamní fotografie, snímky z mobilních aplikací typu Instagram, sdílené osobní fotky na sociálních sítích či publikované fotoreportáže nejen v internetových, ale i tradičních médiích.

Tento vizuální chaos pak přispěl k tomu, že v oblasti médií se fotoreportáže z větší části přesunuly z tištěných periodik na web, který poskytuje fotoreportérům více prostoru. V tradičním tisku dominuje pochopitelně psané slovo, jež je doplněno fotografiemi malého formátu.

Vlastní specifickou oblastí je pak amatérská reportážní fotografie, která se ve velké míře rozšířila až s příchodem internetu, digitálních fotoaparátů a mobilních telefonů se zabudovanou kamerou. A rozšířila se natolik, že nyní přejímají amatérské snímky i mezinárodní a národní tiskové agentury.

1.3.1 Amatérská reportážní fotografie

V současné době je již poměrně zavedenou praxí, že významné události dokumentují nejen profesionální fotožurnalisté, ale i amatérští fotografové. Píše o tom také Fred Ritchin ve svém příspěvku v publikaci *Photography changes everything*. „Místo ikonických fotografií od profesionálních fotografů stále častěji vidíme fotografie

pořízené fotografie-amatéry (...), kteří se v první řadě snaží zachytit nějakou informaci, ne vytvářet ikonické obrazy.“⁶

Zatímco pořizování snímků a následné vyvolávání filmů v éře klasické fotografie bylo finančně poměrně nákladné a ne každý si to mohl dovolit, s příchodem digitálních kompaktních a zrcadlovek došlo k zásadnímu posunu ve fotografické oblasti.

První digitální fotoaparát určený běžným uživatelům se objevil v roce 1981. Jednalo se o typ Sony Mavica, jehož cena byla v porovnání s mizernou obrazovou kvalitou příliš vysoká. Možnost počítačové postprodukce navíc prakticky neexistovala. Digitální fotografie se tudíž mohla plně rozšířit až s rozvojem počítačů, tedy především na počátku 21. století.⁷

Digitální zrcadlovky a především kompakty jsou navíc cenově dostupnější a svým uživatelům umožňují pořizovat prakticky libovolné množství snímků. Velmi omezený rozsah filmového pásu tak byl nahrazen velkokapacitními paměťovými kartami, na něž se ukládají jednotlivá data. V konečném důsledku se digitální fotografie se svou časovou i finanční nenáročností stala masovým produktem dostupným prakticky pro všechny.

Amatérští fotografové vybavení mobilem či kapesním digitálním fotoaparátem tak mohou sami zachytit mnohé závažné události. Stalo se tak už i v minulosti. Jako příklad můžeme uvést především bombové útoky v londýnském metru v roce 2005, k nimž došlo ve spojitosti s teroristickou organizací Al-Káida, dále mučení vězňů ve věznici Abú Ghrajb a ničivé zemětřesení v Kalifornii či Velké Británii v roce 2008.

Fotografové-amatéři byli také velmi užiteční v období politické nestability v Íránu, neboť novináři měli do krizových zón zakázaný přístup. Amatérské fotografie se tak staly cenným a dá se říct i jediným zdrojem informací.

1.2.1.1 Výhody a rizika amatérského fotožurnalismu

Občanský fotožurnalismus má samozřejmě své výhody, ale i nevýhody. Mezi výhody patří především to, že se amatérští fotografové naučí, jak vizuálně prezentovat vlastní zkušenosti, objeví nový způsob komunikace s veřejností a získají určité technické know-how. Do jisté míry usnadňují práci i novinářům a společnosti, v níž žijí, zprostředkovávají jiný úhel pohledu na závažná témata a události.

⁶ HEIFERMAN, Marvin. *Photography changes everything*. 1st ed. Washington, D.C.: Smithsonian Institution, 2012.

⁷ LÁB, Filip a Alena LÁBOVÁ. *Obraz v digitálním věku. Žurnalistika v informační společnosti: digitalizace a internetizace žurnalistiky*. Praha: Karolinum, 2009, str. 113-114.

Fotografičtí amatéři z vlastní perspektivy dokumentují významné a mnohdy značně dramatické události. Fotografické médium tedy využívají jako způsob určitého sebevyjádření, jež jim mimo jiné umožňuje podílet se jistou měrou na tvorbě mediálního obsahu a tím v nich utvrzuje pocit vlastní důležitosti.

K nevýhodám patří, to ale platí pro celou oblast fotografické praxe, že pořízené fotografie mohou být velmi kontroverzní a v publiku či portrétovaných osobách vyvolávat pocity trapnosti či studu. Stále například existují kultury, kde ženy musí žádat manžela o povolení, aby se mohly nechat vyfotografovat. Neměl by se proto přehlížet fakt, že způsob, jakým lidé nahlíží na fotografie a fotografování obecně, je kulturou od kultury různý, a to nejen v souvislosti s rasovými či genderovými odlišnostmi.

Problémem mohou být i eticky nekorektní snímky, které se nabourávají lidem do soukromí, vrhají špatné světlo na portrétovanou osobu či zneužívají bolesti druhých ve prospěch fotografa. Podobné eticky sporné fotografie pak často vyvolávají silné emotivní reakce recipientů.

1.2.1.2 Pozice amatérských fotografů ve společnosti

Amatérští fotografové často využívají své snímky, aby informovali společnost, v níž žijí, aby obhajovali její zájmy či případně prezentovali svůj vlastní život širšímu publiku.

V současné době fotograf pořídí digitální snímek a téměř okamžitě ho publikuje na internetu. V porovnání s tím se pak klasický film zdá být velmi pomalou a drahou záležitostí. I to byl jeden z důvodů, který později vedl k rozvoji občanské žurnalistiky, k nárůstu počtu fotografů-amatérů a k oslabení autority profesionálů. (strana 124, *Visual Communication*).⁸

Amatérští fotografové však využívají internet nejen k publikování svých fotografií, ale také ke komunikaci s ostatními amatéry a k hledání inspirace či technických informací. Příkladem může být třeba platforma Instagram, kde kromě osobních profilů jednotlivých fotografů najdeme kupříkladu i fotografický blog.

2 Arabské jaro

Arabské jaro je souhrnný název pro protesty a následné revoluce, které začaly v arabských zemích na konci roku 2010, a někde dokonce pokračují dodnes. Hlavní

⁸ LESTER, Paul Martin. *Visual communication: images with messages*. 4th ed. Belmont, CA: Thomson Wadsworth, 2006, str. 124.

důvod byl evidentní. Jak píše Gillian Rose v publikaci *New Arab Revolt: What Happened, What It Means and What Comes Next*, v druhé polovině 20. století mnoho států s nejrůznějšími autoritářskými systémy prošlo rozsáhlým demokratizačním procesem. Arabský Střední východ však i nadále zůstal zamrzlý v čase s pevně ukotvenou autoritářskou mocí.⁹

Abychom přiblížili skutečně klíčové momenty Arabského jara, zaměříme se především na Tunisko, Sýrii a Libyi. Egyptu, jakožto hlavní problematice, pak bude věnována samostatná kapitola.

2.1 Klíčové momenty Arabského jara

2.1.1 Tuniská revoluce

Ikonicou rozbuškou vlny protestů se stal čin tuniského obchodníka Muhammada Buazíziho, který se 17. prosince zapálil poté, co mu policistka zabavila neregistrovaný vozík na zeleninu a neposkytla mu žádnou možnost nápravy. „*Výbušná směsice ekonomické beznaděje, sociální frustrace a touhy po politické moci napříč celým regionem způsobily, že v následujících týdnech a měsících plamenné protesty pohltily nejen Buazíziho (...), ale i tuniského prezidenta Zína Abidína bin Alího, egyptského prezidenta Husního Mubaraka a řadu dalších.*“¹⁰ Následné mobilizaci obyvatelstva pak napomohly především sociální sítě a nové komunikační technologie.

Prvním výrazným zlomem byla abdikace tuniského prezidenta bin Alího 14. ledna 2011, k čemuž ho donutily mohutné protesty způsobené všeobecnou nespokojeností. Lidé si stěžovali na inflaci, velkou nezaměstnanost a vysoké životní náklady. V obecnější rovině pak tuniská revoluce byla především protestem proti diktatuře. Bin Alí silně potlačoval svobodu projevu, média a internet byly přísně cenzurovány, docházelo k telefonickým odposlechům i k monitorování elektronické pošty, slabá opozice v parlamentu měla pouze symbolický charakter.

Protesty velmi rychle ukončily vládu tuniského prezidenta, a dokonce ho donutily k útěku ze země. Některé problémy, jak píše i Michele Penner Agrist v kapitole *Morning in Tunisia*, však zůstávají i nadále. Demonstranti nevznesli kromě odstoupení

9 *The new Arab revolt*. New York: Council on Foreign Relations, 2011.

10 *The new Arab revolt*. New York: Council on Foreign Relations, 2011, str. 8.

prezidenta žádné specifické požadavky a pouze drobné kosmetické úpravy pravděpodobně většinu Tunisánů neuspokojí.¹¹

2.1.2 Revoluce v Sýrii

Netrvalo dlouho a protesty proti vládě propukly i v Sýrii. Vlna nevole se zvedla 18. března 2011 poté, co bylo několik dětí zadrženo za sprejování protirežimních graffiti. První vážnější konflikt pak na sebe nenechal dlouho čekat. Aby silící protesty byly potlačeny hned v zárodku, vojenské síly napadly a zabily čtyři demonstranty.

Tento incident naráz rozpoutal masové protesty. Tisíce lidí se sešlo v ulicích, aby protestovalo proti Assadově režimu a nepříznivým ekonomickým i sociálním podmínkám. Napjatá situace pak vyvrcholila 23. března, kdy vládní vojenské síly podnikly násilný výpad proti demonstrujícím občanům. Podle aktivistů za občanská práva bylo při incidentu zavražděno víc jak sto osob. Ani to však protestující neodradilo.¹² Konflikt posléze přerostl v občanskou válku, která stále nemá konce.

Ještě bychom měli připomenout jeden podstatný fakt, který výrazně přispěl k vyeskalování konfliktu. Bašár al-Asad měl oproti jiným vůdčím osobnostem arabských států jednu velkou výhodu, a tou je věk. Na rozdíl od Husního Mubaraka a Ben Alího je výrazně mladší, což mu pomohlo získat si popularitu i u mladých lidí. Vytvořil si slibnou image reformátora, který se snažil upevnit svou pozici nejen na domácí, ale i světové scéně. Ani za víc jak deset let jeho vlády se však Sýrie žádných výrazných reforem nedočkala.

2.1.3 Revoluce v Libyi

Vlna demonstrací v arabském světě zasáhla i Libyi, a to 13. ledna 2011. Tehdy demonstranti poprvé vyšli do ulic a masově protestovali proti vůdci Muammaru Kaddáfimu, který následně reagoval nasazením armády a násilnými výpady proti protestujícím. Centrem střetu byla nejčastěji velká města, jako třeba Tripolis, Benghazi či Al Bayda.

K protestujícím Libyanům se postupně přidala i část ozbrojených sil, čímž se vzbouřencům otevřela cesta k ovládnutí celého východu země. Kaddáfimu tak zůstala

11 *The new Arab revolt*. New York: Council on Foreign Relations, 2011, str. 78.

12 *The new Arab revolt*. New York: Council on Foreign Relations, 2011, str. 211

jen západní část Libye a především hlavní město Tripolis, kterého se spolu se svou prezidentskou gardou odmítal vzdát.

Přelom v krizové situaci nastal 5. března 2011, kdy v Benghází vznikla Národní rada jakožto vůdčí orgán revoluce. První, kdo uznal radu jako jediného oficiálního představitele země, byla Francie, a to 10. března 2011.

Boje pokračovaly až do konce října roku 2011, kdy se rebelům podařilo zabít nenáviděného vůdce Kaddáfího a dosáhnout tak osvobození Libye od jeho režimu. Okolnosti jeho smrti však byly, a do jisté míry ještě jsou, dost nejasné.¹³

2.2 *Revoluce v Egyptě*

V krátké návaznosti na tuniskou revoluci vypukly nepokoje i v Egyptě. Lidé začali protestovat 25. ledna 2011 proti tuhému režimu a nyní již bývalému prezidentovi Husní Mubarakovi. Datum bylo vybráno záměrně, neboť pětadvacátý leden je pro Egyptěany symbolickým dnem. Ve stejnou dobu, ale v roce 1952, byla svržena monarchie.¹⁴

K prvním úspěchům arabského jara v Egyptě došlo oproti jiným arabským zemím velmi brzy. Mubarak rezignoval již 11. února po sérii krvavých střetů protestujících Egyptěanů s policejními jednotkami. Armáda spřátelená se vzbouřenci následně převzala moc a vyhlásila nové parlamentní a prezidentské volby. Hlavou nejlidnatějšího arabského státu se stal politik úzce spjatý s Muslimským bratrstvem, Muhammad Mursí.

Nedá se však říct, že by zvolení nového prezidenta uklidnilo rozjitřenou situaci. Krátce po volbách se zvedla další vlna protestů a započal také soudní proces s bývalým vůdcem Husní Mubarakem. Ten byl nakonec 2. června 2012 pravomocně odsouzen k trestu doživotního odnětí svobody.¹⁵

13 ASSER, Martin. The Muammar Gaddafi story. In: *BBC News* [online]. 2011 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12688033>

14 BOČEK, Jan. Praktický návod k revoluci podle egyptského vzoru. In: *Živě* [online]. 2011 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://www.zive.cz/clanky/prakticky-navod-k-revoluci-podle-egyptskeho-vzoru/sc-3-a-155583/default.aspx>

15 Exprezident Mubarak dostal doživotí. In: *První zprávy* [online]. 2012 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/ze-zahranici/exprezident-mubarak-dostal-dozivoti/>

2.2.1 Egyptská revoluce a sociální síť

Jednu z klíčových rolí sehrály při egyptských protestech sociální síť spolu s online blogery a chytrými telefony. Dění v arabských zemích bylo možné sledovat online na Twitteru, Facebooku, živém videostreamu či interaktivních mapách. Sociální síť navíc demonstrantům výrazně ulehčily organizační záležitosti a umožnily hromadně oslovit širší veřejnost.

Mnohé studie dokázaly, že během protestů v Egyptě, a také po nich, došlo k nárůstu počtu uživatelů především Facebooku. Takový průzkum prováděla například *the Dubai School of Government*, která potvrdila vyšší počet registrací na Facebooku i Twitteru během prvních čtyř měsíců roku 2011.¹⁶

Dramatické události v nejlidnatější arabské zemi také otevřely diskusi, na kolik mohou komunikační technologie přispět k politickým změnám v autokratických státech. Egyptská vládní špička si sílu internetu uvědomila, a proto byl přístup k síti téměř veškerému obyvatelstvu dočasně odepřen, konkrétně od 26. ledna do 2. února.

Na tento zákaz však vzápětí reagoval internetový gigant Google, který spolu se sociální sítí Twitter uvedl do chodu službu zvanou „speak-to-tweet“. Cílem bylo umožnit Egyptanům, aby se i nadále vyjadřovali k aktuálnímu dění ve své zemi, a to skrz mobilní telefon. Stačilo zavolat na mezinárodní linku a zanechat hlasovou zprávu, kterou pak zmíněná aplikace ihned odeslala na twitter s hashtagem #egypt.

Možnosti svobodného vyjadřování názorů či pořádání otevřených politických debat jsou v mnohých arabských státech stále utopií, nicméně v mediální oblasti došlo přece jen k posunu. Narůst počtu uživatelů sociálních sítí a internetu všeobecně je důkazem o probíhající demokratizaci arabského světa. Nová sociální média tak poskytují prostor pro vzájemnou komunikaci, vyjadřování názorů, pro sdílení svých životů, pro zakládání nezávislých hnutí a organizování s tím spojených událostí.¹⁷

Arabské jaro navíc ukázalo, že egyptská ústava sice deklaruje svobodu vyjadřování, ale s určitými výhradami. Článek číslo 48 přímo zakazuje cenzuru tisku, výjimkou jsou však krizové situace a válečné stavy, během nichž mohou být média

16 SALEM, Fadi a Racha MOURTADA. Facebook Usage: Factors and Analysis. In: *Arab Social Media Report* [online]. 2011 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: http://www.dsg.ae/en/Publication/Pdf_En/ASMR_Final_Feb_08Low.pdf

17 COTTLE, S. Media and the Arab uprisings of 2011: Research notes. *Journalism* [online]. 2011-07-01, roč. 12, č. 5, s. 647-659 [cit. 2013-03-26]. s. 651.

přiměřeně cenzurována. „*Neurčitý termín 'krizová situace' tak umožňuje vládě různými prostředky potlačovat svobodu názoru, neboť záleží pouze na tom, jakou situaci vyhodnotí jako krizovou.*“¹⁸

2.2.2 Egyptská revoluce a tištěná média

„*Již od začátku 50. let, kdy Egypt získal nezávislost na Velké Británii, si egyptští vůdci uvědomovali, jak důležitá jsou média pro rozvoj národa a pro udržení pozice politického a kulturního lídra arabského světa.*“ Egypt proto vždy velmi příznivě reagoval na příchod nových technologií masové komunikace.¹⁹ Egyptská ústava navíc přímo zajišťuje svobodu vyjadřování, byť s jistými a zcela klíčovými výhradami.

I díky tomu si demonstrující Egypťané dokázali získat během pouhých osmnácti dnů, kdy trvaly protesty, pozornost celého světa. O nepokojích se diskutovalo nejen na sociálních sítích, ale zprávy o dění v rozbourané zemi vysílala i velká světová jména jako CNN či arabská *Al-Jazeera*. Pravidelné pořady byly dokonce čas od času přerušovány krátkým vysíláním nejaktuálnějších zpráv z Egypta.²⁰

Mediální situace přímo v Egyptě byla však zcela odlišná. Pro lepší pochopení problematiky je třeba seznámit se se základními fakty, která souvisí s vlastnictvím a provozováním egyptských médií, a to především tištěných.

Egyptská periodika jsou vlastněna buď vládou, soukromníky, nebo politickými stranami, přičemž všechna podléhají politické kontrole. Celonárodní vládní noviny pak mají na veřejnou debatu mnohem větší dopad než menší plátky, což je dáno mimo jiné i ekonomickými a zákonnými prostředky, jimiž vláda kontroluje obsah tisku.

Pod vládní kontrolu spadají tři hlavní celonárodní periodika – *The Pyramids*, *The News* a *The Republic*. Jelikož tyto deníky vlastní vláda, šéfredaktora volí vždy prezident

18 Media Landscape: Egypt. In: ALLAM, Rasha. *European Journalism Centre* [online]. 2010 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: http://www.ejc.net/media_landscape/article/egypt/

19 ABDULLA, R. A. Taking the e-train: The development of the internet in Egypt. *Global Media and Communication* [online]. 2005-08-01, roč. 1, č. 2, s. 149-165 [cit. 2013-03-31]. str. 150.

20 ALMASKATI, N. A. Newspaper coverage of the 2011 protests in Egypt. *International Communication Gazette*. 2012-05-18, roč. 74, č. 4, s. 342-343. Dostupné z: <http://gaz.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/1748048512439820>

na základě doporučení orgánu *High Council of the Press*. Všichni zaměstnanci beze zbytku tak musí být loajální vládnoucí elitě.²¹

Partajní noviny, jako například *The Free, Tomorrow* či *The Delegation*, v počtu čtenářů konkurují vládním listům, neboť informují mimo jiné i o citlivých tématech týkajících se vysoké politiky. Navíc partajní tisk oproti médiím vlastněným vládou nepodléhá tak vysoké cenzuře.²²

S postupující liberalizací egyptského státu vzniká i více nezávislých titulů. Díky vyváženému obsahu, profesionálním reportérům, a především díky snaze konfrontovat politická tabu a kritizovat počínání vládní elity si i nezávislý tisk dokázal získat své pravidelné čtenáře. Nejúspěšnějšími deníky jsou *The Egyptian Today*, *Egypt Awakening* a *The Sunrise*.²³

I přes zmíněnou mediální situaci, kdy v celostátních vládních a partajních novinách pracovali přívrženci Mubaraka, se jednotlivé listy po rezignaci egyptského prezidenta vyjádřili ve prospěch demonstrantů. Částečně se tak změnilo i ladění jednotlivých článků. Novináři začali být odvážnější, co se týče prezentace vlastních názorů, a média nyní dávala prostor pro vyjádření i představitelům opozice. „*Tyto příklady změn odrážejí přístup většiny egyptských profesionálních novinářů, kteří velmi dobře vědí, že svoboda vyjadřování není dána, ale musí se za ní bojovat.*“²⁴

Tento posun samozřejmě úzce souvisí i s nečekaným rozšířením internetu, kde se široce uplatňuje princip svobody informací. K transformaci arabského regionu tak došlo v první řadě díky internetovým médiím.

21 Media Landscape: Egypt. In: ALLAM, Rasha. *European Journalism Centre* [online]. 2010 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: http://www.ejc.net/media_landscape/article/egypt/

22 Media Landscape: Egypt. In: ALLAM, Rasha. *European Journalism Centre* [online]. 2010 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: http://www.ejc.net/media_landscape/article/egypt/

23 Media Landscape: Egypt. In: ALLAM, Rasha. *European Journalism Centre* [online]. 2010 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: http://www.ejc.net/media_landscape/article/egypt/

24 OWAIS, Rasha. Arab Media during the Arab Spring in Egypt and Tunisia: Time for Change. *Middle East Media Educator* [online]. 2011 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=meme>

3 Platformy pro sdílení fotografií

Nejrůznější platformy pro sdílení fotografií vznikly především ve spojitosti s nárůstem počtu uživatelů chytrých telefonů. Smartphony se staly díky své kapesní velikosti, nekonečnému množství nejrůznějších aplikací, a především díky možnosti publikovat fotografie prakticky ihned oblíbeným nástrojem profesionálních fotografů, v první řadě fotožurnalistů.

Zásadní význam mají chytré telefony i pro běžné uživatele, kterým se nyní otevírá možnost přispívat svými snímky k tvorbě mediálního obsahu.

3.1 *Instagram*

Pravděpodobně nejrozšířenější platformou pro sdílení fotografií je v současné době Instagram, který v říjnu 2010 založili Kevin Systrom a Mike Krieger. „*Instagram je rychlá a zábavná cesta, jak sdílet s přáteli svůj život skrz série fotografií.*“²⁵

Princip, na němž celá aplikace funguje, je velmi jednoduchý. Pořídíte fotografii, upravíte jí speciálním barevným filtrem a následně sdílíte. Mezi Instagramem a dalšími sociálními sítěmi, jako je třeba Facebook či Twitter, navíc probíhá vzájemná interakce a uživatelé tak mohou své snímky šířit dál i přes účty na jiných sítích.

S tím souvisí i další významný přelom, který proběhl v roce 2012. Facebook si tehdy osoboval právo nabízet všechny fotografie z Instagramu velkým společnostem, a to především k reklamním účelům. Postupně se tak dostáváme do nové éry fotografování, kdy „*web bude efektivně transformován do jedné velké fotoagentury.*“

Služba Instagram rovněž má, a ještě bude mít, významný dopad i na práci profesionálních fotožurnalistů. Smartphony se staly jednoduchým a rychlým prostředkem, jak sdílet fotografie přímo z centra dění, což si uvědomují i velké deníky jako třeba *Times* či *New York Times*. Není pak výjimkou, že tito giganti poskytují prostor i pro fotografie upravené v Instagramu.

Příkladem velmi úspěšného fotožurnalisty, který se výrazně projevuje i na Instagramu, je například Richard Koci Hernandez. Ten je dokonce jedním z prvních fotografů, kteří ke své práci začali opakovaně využívat smartphony a sociální síť. Hernandez zároveň

25 Instagram Press Center. *Instagram* [online]. 2010 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://instagram.com/press/>

odůvodňuje, proč si tak oblíbil fotografování mobilním telefonem. „*Díky kombinaci fotoaparátu s připojením k internetu jsem už do terénu nemusel nosit laptop. Bylo to tak pohodlné, že jsem nepotřeboval nic dalšího.*“²⁶

3.2 *Demotix*

Skutečnému fotožurnalismu se pak ještě blíže přibližuje platforma Demotix, kterou v roce 2008 společně založili Turi Munthe a Jonathan Tepper za účelem oživit žurnalistiku rozšířením občanského žurnalismu.

Demotix představuje nezávislou fotoagenturu, do níž mohou fotografové na volné noze nebo úplní amatéři posílat své vlastní snímky z mediálně významných událostí a které si pak následně mohou koupit světové tiskové agentury pro vlastní potřebu.²⁷

Některé fotografie publikované na Demotixu se již objevily i na titulních stranách *New York Times*, listů *Wall Street Journal* a *Time* či deníku *the Guardian*. Amatérští fotografové či žurnalisté na volné noze jsou mnohem častěji přímo v centru dění než zástupci velkých tiskových agentur.

Nutno ještě zmínit významnou událost spojenou s fungováním této platformy, k níž došlo v roce 2011. Tehdy společnost Corbis investovala do serveru *Demotix.com*, aby se s ním o rok později sloučila úplně za účelem vytvořit jednu velkou mezinárodní fotoagenturu. V dnešní době je jen na Demotix nahráno zhruba 50 000 snímků měsíčně.²⁸

26 MARSHALL, Travis. Photojournalists Move To Instagram, From Syria to Sandy. <http://www.americanphotomag.com/photo-gallery/2013/03/iphoneonly?src=SOC&dom=tw> [online]. [cit. 2013-04-23].

27 About Demotix. *Demotix* [online]. 2008 [cit. 2013-04-24]. Dostupné z: <http://www.demotix.com/m/learn-about-demotix>

28 BUTCHER, Mike. Corbis Acquires Crowd-Sourced Photo Agency Demotix, After Its Move Into Apps. In: *Techcrunch* [online]. 2012 [cit. 2013-04-24]. Dostupné z: <http://techcrunch.com/2012/11/14/corbis-acquires-crowd-sourced-photo-agency-demotix-after-its-move-into-apps/>

3.3 Flickr

Mezi největší světové platformy pro sdílení fotografií patří rovněž dnes velmi populární Flickr. A to především díky možnosti rychlého a snadného publikování pořízených snímků. Jak píšou sami provozovatelé na serveru *flickr.com*, jejich cílem je umožnit nahrávat fotky tolika způsoby, kolik je jen možné: z webu, z mobilních zařízení, z domácích počítačů a podobně.²⁹

Tato platforma byla založena společností Ludicorp v roce 2004, o rok později jí ale odkoupila společnost Yahoo! a počet uživatelů od té doby astronomicky vzrostl.

Ačkoliv Flickr původně sloužil převážně pro soukromé potřeby profesionálních či amatérských fotografů, i sem nakonec začal pronikat občanský žurnalismus. Internetová společnost Yahoo! přispěla i ke vzniku nového oddílu pro ukládání fotografií s názvem *You witness news*, kam můžou svými reportážními fotografiemi přispívat lidé z celého světa.

Flickr také do jisté míry plní funkci fotobanky, neboť fotografie na něm uložené mohou být mimo jiné šířeny pod licenci, jež umožňuje další použití.

4 Arabské jaro v českých tištěných denících

Česká média, stejně jako světová, věnovala problematice Arabského jara mnoho prostoru, přičemž z prvotních sérií revolucí byl středem mediálního zájmu především Egypt. Mým cílem je zaměřit se právě na tuto zemi a srovnat mediální obraz této revoluce zprostředkovaný *Lidovými novinami* a *Mladou frontou DNES*. Zároveň si budeme všimnout původu použitých fotografií, abychom potvrdili předchozí teorii o prosakování občanského žurnalismu do profesionálního mediálního obsahu.

K výzkumu tedy budeme využívat zmíněné dva deníky *Lidové noviny* a *Mladou frontu DNES*, přičemž středem našeho zájmu bude období od 27. ledna 2011 do 13. února 2011. Pro analýzu nám poslouží 56 snímků z *Mladé fronty* a 49 fotografií z *Lidových novin*, přičemž záměrně vynecháme pasové fotografie politiků či demonstrantů a ilustrační fotky související s Egyptem pouze okrajově.

²⁹ About Flickr. *Flickr* [online]. 2013 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.flickr.com/about/>

Lidové noviny navíc věnují značný prostor problematice arabského jara i v rubrice Horizont, kde jsou většinou publikovány autorské analytické a názorové články. Případné fotografie uveřejněné v této rubrice z výzkumu rovněž vynecháme, neboť se ve své podstatě nejedná o reportážní materiál.

4.1 Interpretace obrazu

Obrazy nikdy nejsou objektivním zrcadlením světa, ale vždy ho určitým způsobem interpretují. Ať už z hlediska fotografa, který snímek pořídil, nebo z hlediska osoby, jež fotografii přijímá a nějak si jí vykládá.

K analýze obrazu tudíž musíme přistupovat z několika hledisek. Klíčové pro interpretaci obrazového materiálu je samozřejmě to, co daná fotografie zobrazuje a kam se zařazuje z hlediska žánru. Jiné atributy má umělecký snímek, jiné zase reportážní či dokumentární fotka, což si názorně přiblížíme v následujících kapitolách.

Při analýze obrazu by mělo určitou roli sehrát i hledisko autora, s jakým záměrem daný snímek pořídil, přičemž tento záměr může být více či méně čitelný. Předmětem našeho výzkumu bude rovněž autorský pohled na věc dvou výše zmíněných redakčních fotografů Františka Vlčka a Jana Zátorského.

Posledním významným aspektem při interpretování obrazů je publikum, tedy určitá masa recipientů, k nimž je dané vizuální sdělení směřováno. Diváci tak mohou vytvářet další, osobní interpretace, které se nemusí vždy slučovat s původní intencí autora.³⁰

Při naší analýze si budeme všimát nejen obsahových náležitostí fotografií a případných obrazových stereotypů, ale také umístění fotek v rámci novinové strany, jejich velikostí a rovněž i zdrojů.

Jako výzkumnou metodu jsme tedy využili kvalitativní metodologii, která se snaží dešifrovat nejen význam obrazového či jiného sdělení, ale i jeho kontext, a na základě toho pak přijít s vlastní interpretací zkoumaného objektu.³¹ Doplňující výzkumnou metodou je pak případová studie, pomocí níž se snažíme podrobněji

30 ROSE, Gillian. *Visual methodologies: an introduction to the interpretation of visual materials*. Thousand Oaks, Calif.: Sage, 2001.

31 JENSEN, Klaus Bruhn. *The handbook of media and communication research: qualitative and quantitative methodologies*. 2nd ed. New York: Routledge, 2012.

zmapovat konkrétní případy, kdy občanský žurnalismus pronikl na stránky zkoumaných deníků.

4.2 *Arabské jaro v Mladé frontě DNES*

4.2.1 Mediální obraz egyptské revoluce v prvních dnech

Ačkoliv protesty v Egyptě vypukly 25. ledna, první skutečnou zmínku o počínající revoluci přináší *Mladá fronta DNES* až 27. ledna.

Čtenáře hned na titulní straně upoutá fotografie jednoho z mladých protestujících, který se velmi živelným způsobem, což si však můžeme do jisté míry jen domýšlet, vymezuje proti stávajícímu režimu. Jeho grimasa zachycená uprostřed výkřiku či během skandování protivládních hesel je přesně to, co potenciálního kupce novin zaujme. Především portréty jsou totiž osvědčeným prostředkem k upoutání pozornosti recipientů. Použití této fotografie z tiskové agentury AP tak můžeme považovat i za marketingový tah.

Článek s názvem *Konec tyranie! zní Egyptem*³² pak otevírá problematiku egyptské revoluce, která má následně své pravidelné místo v rubrice *Ze světa* až do 13. února 2011. Jako doprovodná fotografie je použit snímek od oficiálního fotografa agentury AP Bena Curtise, která zobrazuje zatýkání demonstrantů v ulicích Káhiry.

V následujícím vydání *Mladé fronty DNES* ze dne 28. ledna 2011 o Egyptu referuje reportér Pavel Novotný, jenž na místě zjišťuje „*co si místní myslí o nepokojích, které se v posledních dnech šíří celým Egyptem.*“³³ Článek ilustrují dvě převzaté fotografie, a to z tiskové agentury AP a z největší české fotobanky Profimedia.cz. Na první z nich demonstranti strhávají ze zdi portrét prezidenta Mubaraka, na druhé zase dochází k roztržce mezi protestující ženou a policistou. Oba tyto snímky spadají do žánru reportážní fotografie. Jsou přesným zachycením probíhajícího dění, působí na emoce recipientů.

Po poměrně strohých zprávách o dění v Egyptě v předchozích vydáních začíná *Mladá fronta DNES* věnovat arabskému jaru výrazně více prostoru. Ve víkendovém

32 NOVOTNÝ, Pavel. Konec tyranie! zní Egyptem. *Mladá fronta DNES*. 2011, XXII, č. 22.

33 NOVOTNÝ, Pavel. V ulicích Káhiry. Všude policisté a tajní. *Mladá fronta DNES*. 2011, XXII, č. 23.

vydání z 29. - 30. ledna 2011 se hned na titulní straně objevuje opět velmi silný portrét, tentokrát povstalce stojícího před hořící barikádou od fotografa agentury Reuters Gorana Tomaševiče. Velmi kontrastní pozadí a pohled zahaleného mladého Egyptana dělají ze zmíněného snímku atraktivní materiál pro titulní stranu.

Toto vydání navíc jako první věnuje egyptské revoluci celou dvoustranu, která už připomíná spíš skutečnou reportáž než zpravodajský článek. Všechny publikované snímky mají silný sociální kontext, neboť odrážejí dramata kolektivní existence. Poprvé se ve spojitosti s touto událostí objevuje i fotografie zraněného demonstranta.

Další přelom v mediálním zobrazování demonstrací v Egyptě nastává ve vydání ze dne 31. ledna 2011, kdy *Mladá fronta DNES* zakládá pro egyptské události speciální rubriku s názvem *Rozvrat v Egyptě*. Ta následuje hned po titulní straně s portrétem demonstranta modlícího se na náměstí Tahrír. Autorem další silné titulní fotografie je fotoreportér Chris Hondros z agentury Isifa.

Publikované snímky na následujících stranách pocházejí přímo z centra dění a názorně ukazují dramatické formy kolektivního chování. Účinek fotografií navíc ještě umocňují expresivní popisky a titulky. Obraz arabských demonstrací dotvářejí i použité fotky z revolučního Tuniska, ty však nejsou předmětem našeho zkoumání.

Mladá fronta DNES rovněž v uvedeném vydání otiskla dvě fotografie reportéra Pavla Novotného, nicméně ve velmi malém formátu. V rámci jedné dvoustrany se tak setkávají dvě podobné fotografie, kdy demonstrant přikládá botu na Mubarakův portrét za účelem hlavu egyptského státu pohanit. Jedna, otištěná ve výrazně větším formátu, pochází z fotobanky Profimedia.cz, druhá právě od reportéra Pavla Novotného. Ocitáme se tak v situaci, kdy deník poskytuje větší prostor spíš agenturním snímkům než autentické fotografii vlastního redaktora.

4.2.2 Egypt očima fotografa Jana Zátorského

Jan Zátorský je synem stejnojmenného českého reportážního fotografa a zároveň fotoreportérem *Mladé fronty DNES*, který osobně fotografoval dění v egyptských ulicích.

Jeho fotky byly poprvé otisknuty ve vydání ze dne 1. února 2011, jehož titulní straně opět dominuje portrétní fotografie křičícího demonstranta s transparentem.

Detailní záběr na tvář rozvášněného muže nám umožňuje více proniknout do dění na fotce, než když si prohlížíme záběr na anonymní masu lidí.

Uvnitř tohoto čísla pak nacházíme podobnou fotografii od Jana Zátorského, tentokrát však skandujícího davu, který je zachycen jako celek. Tuto fotku doprovázejí ještě jiné snímky z tiskových agentur.

Fotografie ze zahraničních tiskových kanceláří, mimo jiné i ze slavné fotobanky Getty Images, jsou použity především jako ilustrační fotky k dalším článkům, které se Egypta okrajově týkají. Například ke zprávě o pokusu o vyloupení Egyptského muzea byl umístěn snímek ředitele Iráckého muzea, jež bylo vydrancováno v Iráku v roce 2003, nebo snímek vojáků hlídajících památku právě v Egyptském muzeu. Takové fotografie nejsou reálným zobrazením dané situace, nýbrž slouží pouze k vytvoření určité představy. A také jako grafický předěl v souvislém textu.

Prostor fotografiím Jana Zátorského je poskytnut i v dalším vydání *Mladé fronty DNES*, kde jeho snímky z živelných demonstrací dokonce početně převládají. Fotky z agenturních fotobank jsou zde opět použity spíše jen k ilustraci okrajových situací, a pro náš výzkum tudíž nejsou důležité.

Oproti předchozím vydáním je číslo ze dne 4. února 2011 chudé, co do počtu publikovaného vizuálního materiálu. Zpráva o Egyptu na titulní straně je bez fotografie a chybí rovněž i celá rubrika *Rozvrat v Egyptě*. O nepokojích v největší arabské zemi se zmiňuje jen rubrika *Ze světa*, kde je několik článků doplněno třemi snímky Jana Zátorského. Použité fotky se navíc výrazně odlišují od těch předchozích. Nezobrazují pouze rozvášněné skandující davy, ale i explicitní násilí a silné emoce.

Nejbohatší a výlučně autorský vizuální materiál pak nalezneme ve víkendovém vydání *Mladé fronty DNES* ze dnů 5. - 6. února 2011. Hned na titulní straně je umístěn portrét jednoho z demonstrantů od fotografa Zátorského. Oproti předchozím titulním fotografiím je tento snímek otištěn ve výrazně větším formátu. Portrét sám o sobě je navíc velmi čistý, pozadí je klidné, bez jakékoliv okolní vřavy. Čtenář se tak může, i díky záběru z podhledu, plně soustředit na klidnou a vážnou tvář portrétovaného a na symbolickou figurínu oběšence v pozadí.

Uvnitř téhož vydání nalézáme celou autorskou fotoreportáž Jana Zátorského přímo z centra dění. Publikované fotografie jsou vytištěny ve větším formátu než předešlé agenturní snímky a umístěny v horní části dvoustrany, aby na první pohled

upoutaly čtenářovu pozornost. Všechny jsou navíc velmi expresivní, dynamické a bezprostřední, pořízené v samém středu konfliktu. Jan Zátorský tak plně dostává podmínkám reportážní fotografie. Autor je ve snímcích totiž plně přítomen, je stále ve střehu, připraven přežít a dostat se k lidem co nejbližší. Účinek těchto fotek navíc ještě umocňují dramatické popisky, jako třeba *Ulice plné krve* či *Muslimky ve varu*.³⁴

Na této dvoustraně navíc figuruje jen jedna anonymní fotografie s neurčitým zdrojem *web*. Jedná se o malý portrét manželky uvězněného člena Muslimského bratrstva, který byl pravděpodobně pořízen amatérským či náhodným fotografem, soudě dle kvality snímku a nulové hloubce ostroty.

4.2.3 Egypt krátce před odstoupením prezidenta Mubaraka

Zmíněné víkendové vydání jakoby však vyčerpalo obrazový materiál redakce. V nadcházejícím čísle ze dne 7. února 2011 tak máme na titulní straně jen krátkou zmínku o situaci v Egyptě. V rubrice *Ze světa* pak nalézáme jednu stranu věnovanou egyptské revoluci. Příslušný text doprovází jediná větší fotografie z agentury AP zobrazující zbytky egyptských demonstrantů, kteří posedávají na náměstí Tahrír.

V pravém horním rohu je umístěna ještě jedna malá fotografie výbuchu plynovodu. Na základě její kvality a bezprostřednosti, kdy fotografující přímo zachytil explozi, můžeme snadno usuzovat, že autorem je „náhodný“ svědek.

Na titulní straně vydání z 8. února 2011 už není o Egyptu ani zmínka. Bezprostřední fotografie z centra dění pak chybí v celém čísle.

Podobný případ nastává i další den, tedy ve vydání z 9. února 2011. Titulní strana se o Egyptu opět vůbec nezmiňuje, nicméně rubrika *Ze světa* nabízí čtenářům alespoň krátký článek s titulkem *Demonstranti opět zaplnili Tahrír*. Ten navíc doplňují dvě fotografie, jedna většího a druhá menšího rozměru. V obou případech se jedná o portréty, přičemž na tom větším figuruje malý chlapec, jehož tvář nápadně vystupuje z obrazu díky nízké hloubce ostroty. Kvalita této fotografie převzaté z agentury AP poukazuje na pravděpodobné autorství skutečného fotožurnalisty. Menší portrét je oproti tomu nepříliš kvalitní a vzhledem ke krátkému rozsahu článku i nadbytečný.

34 NOVOTNÝ, Pavel. Z Egypta s pistolí u hlavy a dvěma obrazy před očima. *Mladá fronta DNES*. 2011, XXII, č. 30.

Po jednodenní pauze se další zmínka o egyptských nepokojích objevuje až ve vydání ze dne 11. února 2011. Na titulní straně znovu figuruje nápadně velký portrét jednoho z demonstrantů uprostřed rozvášněného davu. Snímek je navíc pořízen večer za špatných světelných podmínek, což už samo o sobě vyžaduje kvalitnější fotoaparát a zdatnějšího fotografa. Poprvé navíc použitá fotografie perfektně koresponduje s titulkem příslušného článku. Jedná se totiž o portrét křičícího demonstranta, přičemž titulek, uvozující následný text, říká *Mubarak zůstává, Káhira řve vzteky*.³⁵

Rubrika *Ze světa* se k načatému článku z titulní strany vrací a opětovným protestům věnuje jednu stranu, již dominuje velká fotografie z náměstí Tahrír. Jejím ústředním motivem je demonstrant, který v dramatickém gestu pozvedá egyptskou vlajku. A ačkoliv daný snímek pochází z fotobanky Profimedia.cz, jeho kvalita poukazuje rovněž na práci zkušenějšího fotografa. Dynamická scéna je zachycena s perfektní kompozicí a použitá hloubka ostrosti odděluje ústřední motiv od pozadí.

Ve zmíněném článku jsou rovněž použity čtyři další malé fotky. První se týká tuniské revoluce, takže pro náš výzkum není relevantní. Další dvě fotografie od Jana Zátorského byly již použity ve víkendovém vydání *Mladé fronty DNES* ze dnů 5. - 6. února 2011 a redakce je pravděpodobně otiskla pouze jako doplňující ilustrativní záběry. Poslední je pak televizní záběr na prezidenta Mubaraka odmítajícího odstoupit, přičemž tento zvolený snímek nemá prakticky žádnou vypovídací hodnotu. Pokud bychom totiž neměli pod fotografií z Mubarakova projevu doplňující popisek, vůbec bychom nebyli schopni rozklíčovat její význam. Zde se již přímo dotýkáme hranic fotografického média.

Posledním relevantním vydáním pro náš výzkum je víkendové číslo ze dnů 12. - 13. února 2011, které oficiálně oznamuje odstoupení prezidenta Mubaraka z prezidentské funkce a zakončuje tak sérii reportáží a článků o egyptských protestech proti Mubarakově režimu.

Titulní strana tohoto vydání informuje čtenáře velkým titulkem, že *Revoluce v Egyptě vyhrála*.³⁶ Jako úvodní fotografie je pak přes celou šíři stránky použit panoramatický snímek fotografa z agentury AFP Patricka Baze. Záběr jásajícího davu

35 KUPEC, Petr. Mubarak zůstává, Káhira řve vzteky. *Mladá fronta DNES*. 2011, XXII, č. 35.

36 MARJANOVIČ, Teodor. Revoluce v Egyptě vyhrála. *Mladá fronta DNES*. 2011, XXII, č. 36

má silnou atmosféru nejen díky vlajícím egyptským vlajkám, ale rovněž díky večerním světelným podmínkám. Nabízí se skoro symbolická interpretace, že nadcházející svítání přinese Egyptu lepší zítřky. Snímek navíc dokumentuje i zmíněný fenomén fotografování mobilními telefony. V záběru je totiž jasně vidět množství rozsvícených displejů ve zdvižených rukách.

Rubriku *Ze světa* pak z velké části tvoří dvoustrana referující o Mubarakově odstoupení. Články odkazující k této problematice zcela logicky uvozuje velký portrét odstupujícího prezidenta Husního Mubaraka, převzatý z fotobanky Profimedia.cz. Jedná se o nezinscenovaný reportážní portrét, který byl pravděpodobně pořízen během Mubarakova proslovu. Pod ním se pak nachází ještě jeden velmi výtvarný snímek malého formátu, který spíše jen symbolizuje vítězství, kterého se rozjitřený Egypt za soumraku dočkal. Na fotografii figurují dvě postavy, respektive pouze siluety na pozadí zapadajícího slunce, a z toho jedna vítězně mává vlajkou nad hlavou. Tento záběr tak naplňuje nejen funkci dokumentační, ale i estetickou.

Na vedlejší straně přesně na úrovni Mubarakova portrétu je znovu otištěn noční záběr na nadšený dav, tentokrát však pořízený Benem Curtisem z agentury AP. Středu zmíněné fotografie dominuje rozjásaný muž sedící na ramenou jiného demonstranta. Díky bezprostřednosti a bližšímu záběru, kdy se tvář v tvář střetáváme s jedním konkrétním protestujícím, má zmíněný snímek mnohem silnější vypovídací hodnotu.

4.3 *Arabské jaro v Lidových novinách*

4.3.1 Mediální obraz egyptské revoluce v prvních dnech

Lidové noviny poprvé upozornily na sílící egyptské nepokoje 26. ledna, a to článkem s titulkem *Při protestech v Egyptě zemřeli nejméně tři lidé.*³⁷ K této zprávě však nebyla publikovaná žádná fotografie, tudíž se nejedná o relevantní vzorek pro náš výzkum.

První fotografie z rozbouřeného Egypta se objevuje na titulní straně následujícího vydání *Lidových novin* ze dne 27. ledna. Snímek zachycující několik těžkooděnců, revoltující dav a zapálené objekty přesně vystihuje napjatou atmosféru na náměstí Tahrír. Autorem fotky je, jak praví ČTK, fotograf Ben Curtis z agentury AP.

³⁷ Při protestech v Egyptě zemřeli nejméně tři lidé. *Lidové noviny*. 2011, č. 22.

Podobně je tomu tak i v případě další fotky ze stejného vydání, na níž demonstranti zrovna převrhli policejní budku. Zmíněná fotografie by mohla být, nebo dokonce byla, použita jako agitace vyzývající další Egypťany, aby podpořili protestní akci. Napovídá to i popisek zmíněného snímku: *Demonstranti včera ráno v Káhiře v rámci nepokojů převrhli policejní budku. Opoziční hnutí mládeže k protestům vyzývalo na Facebooku.*³⁸

Další den se o egyptském arabském jaru zmiňuje rubrika *Svět*, která přináší zprávu o protestech ve městě Suez spolu s fotografií převzanou z agentury Reuters. Snímek opět pochází z bezprostřední akce a zobrazuje rozběsněný dav jako celek, aniž by se soustředil na jednoho konkrétního člověka. Autorem je s největší pravděpodobností jeden z demonstrantů, vzhledem ke kvalitě fotografie, její bezprostřednosti a chaotické kompozici.

Snímek z titulní strany víkendového vydání ze dnů 29. - 30. ledna 2011 pochází z agentury AP, přičemž jeho autorem je údajný Ahmed Ali. Profesionální spojitost tohoto muže s Associated Press se nepodařilo prokázat, proto můžeme usuzovat, že se jedná o fotografa na volné noze. Ten se pak při tvoření zmíněného snímku soustředí na několik demonstrantů zakrývajících si obličej před slzným plynem, který proti nim použila armáda. Zmíněná fotka jako celek působí vyváženým dojmem, neboť v popředí se můžeme soustředit na postavy čtyř mužů, zatímco chaotická vřava je v pozadí.

V rubrice *Svět* stejného vydání pak můžeme najít další dva reportážní snímky, přičemž ve druhém případě se jedná o kvalitní reportážní portrét demonstranta stojícího před zapálenou barikádou, s nímž jsme se setkali i v *Mladé frontě DNES*. První snímek naopak zobrazuje anonymní masu lidí živelně protestující proti stávajícímu režimu. Tyto dvě fotografie jsou navíc v rámci jedné strany umístěny vedle sebe, díky čemuž můžeme porovnat výrazovou a informační hodnotu prvního celkového záběru a druhého portrétního detailu. Zatímco široký záběr na demonstrující dav má silnější informační hodnotu, neboť přímo popisuje aktuální dění na „bojovém poli“, jednoduchý portrét zase snáz upoutá čtenářovu pozornost.

Na stejné straně se nachází ještě dva další články zaměřené na dění v největší arabské zemi. Text tudíž výrazně převažuje nad použitým obrazovým materiálem, neboť zabírá dvě třetiny strany.

³⁸ Při protestech v Egyptě zemřeli nejméně tři lidé. *Lidové noviny*. 2011, č. 22.

Fotografie s protestujícími Egyptany dominuje rovněž titulní straně v následujícím vydání *Lidových novin* ze dne 31. ledna 2011. A opět se nápadně podobná téměř všem použitým předchozím snímkům. Exploze, rozvášněný dav, široký záběr bez jediného detailu se stávají společným znakem sérií fotografií publikovaných v *Lidových novinách*. Zmíněná titulní fotografie zachycující výbuch a kolektivní vzpouru Egyptanů pochází z agentury AP, autor však není uveden. Záběr je navíc rozřesený a částečně rozmazaný, tudíž můžeme usuzovat, že daný obraz nepochází z profesionálního fotoaparátu s vysokým rozlišením.

V tomto vydání se egyptská revoluce stala hlavním tématem a vysloužila si místo hned na první dvoustraně. Zajímavé je však to, že pouze jedna z použitých fotografií pochází přímo z centra dění a, jak už bylo řečeno, je velmi podobná všem předchozím. Téměř celý záběr zase zaplňuje nadšený dav, vítající skupinu vojáků rovněž angažovanou v protestech.

Zbytek dvoustrany pak tvoří ilustrační fotky, jež nejsou předmětem našeho zkoumání, jako například snímek ke článku o vandalech, kteří poškodili dvě mumie. A dále také velká mapa, v níž jsou vyznačena všechna ohniska konfliktů a důležitá turistická letoviska doprovázená fotkami malého formátu.

Účelem této infografiky je informovat čtenáře přehlednou a jednoduchou formou o dopadu egyptských nepokojů na cestovní ruch. Egypt stále patří mezi často vyhledávané turistické lokality a informace související s turismem jsou tudíž očekávanou preferencí většiny čtenářů.

Vydání *Lidových novin* ze dne 1. února 2011 znovu upozorňuje na egyptské protesty už na titulní straně. Titulek *Armáda: Nezasáhneme*³⁹ je doplněn ilustrační fotografií s armádním vrtulníkem a rukou pozvedající egyptskou vlajku. Význam takového záběru je tudíž spíš symbolický. Armáda se odmítá postavit za prezidenta Mubaraka a protestující jí tak vzdávají hold. Snímek je navíc pořízen z podhledu, což jen umocňuje jeho symboliku.

Krise v Egyptě je navíc opět tématem celého prvoúnorového čísla, přičemž obrazový materiál je použit podobně jako u předchozího vydání. Právě části analyzované dvoustrany dominují dva portréty anonymních demonstrantů. Jeden z nich zobrazuje postaršího muže s tlampačem v ruce, většinu čtenářů však daleko víc zaujme

³⁹ Armáda: Nezasáhneme. *Lidové noviny*. 2011, č. 26.

cedule s nápisem Game Over Mubarak v pozadí. Text lze považovat za rušivý prvek reportážních fotografií, který silně poutá naši pozornost.

Druhý záběr se zaměřuje na skupinku demonstrantů, z nichž jeden drží hanlivý Mubarakův portrét s hitlerovským knírkem a účesem. Podobný snímek se navíc objevil i v *Mladé frontě DNES* a rovněž také několikrát na platformě pro sdílení fotografií Demotixu. Snímek tak může pocházet od některého z protestujících občanů, byť jeho zdrojem je agentura Reuters.

Na levé straně pak oproti tomu figurují opět ilustrační fotky a malá mapka týkající se cestovního ruchu, které jsou pro náš výzkum irelevantní.

4.3.2 Prolínání fotografií Františka Vlčka s agenturními snímky

Přelom ve vizuálním informování o egyptských protestech nastává ve vydání z 2. února 2011, kde je poprvé použit autorský materiál od fotografa Františka Vlčka z domácí redakce *Lidových novin*. Hned uprostřed titulní strany naši pozornost upoutá velká fotografie z probíhajících demonstrací, kde figuruje několik mladých Egyptanů. Svou kompozicí, velikostí záběru a zobrazenou scénou se tento snímek však příliš neliší od těch předchozích. Percepci obrazu navíc nepříjemně ruší reklamní logo společnosti KFC umístěné v pravém rohu. Obecně platí, že fotografii čteme zprava do leva, v tomto případě nás však hned na první pohled vyruší zářivě červená barva zmíněné reklamy, která z tonálně jednotného snímku nepříjemně vystupuje.

Téma arabského jara se v tomto vydání opět vrací do rubriky *Svět*, kde hned první stranu uvozují další dva snímky od Františka Vlčka. Ještě před jejich analýzou je nutno podotknout, že *Lidové noviny* v podstatě rozmístí užívané fotografie a text stále stejným způsobem. V horní části strany máme vedle sebe dvě fotky většího formátu, pod nimiž následuje samotný text. Se stejným uspořádáním jsme se setkali například i v předchozím čísle z 1. února či ve víkendovém vydání ze dnů 29. a 30. ledna. Jelikož jednotlivé strany čteme vždy ze shora dolů, jeví se toto rozmístění jako zcela logické. Přiložené fotografie na první pohled zaujmou naši pozornost a vtáhnou nás do děje. Stereotypní zobrazování však může mít zároveň negativní efekt na dekódování obrazového materiálu, kdy přiloženým fotkám nevěnujeme příliš velkou pozornost a raději rovnou přejdeme k samotnému textu.

Jak bylo řečeno výše, v úvodu rubriky *Svět* figurují dva autorské snímky Františka Vlčka. První z nich, pořízený na šířku, představuje celkový pohled na nekončící masu lidí v centru rozbouřené Káhiry. Jediný kontakt s obrovským anonymním davem nám chytře zprostředkovává mladý muž v popředí na pravé straně fotografie, který jakoby svým zuřivým gestem spílal despotickému prezidentovi. Díky tomuto emociálnímu náboji získává snímek zcela nový rozměr, stává se autentickou výpovědí z centra dění.

Vedlejší záběr, pořízený tentokrát na výšku, zobrazuje trojici demonstrantů nesoucích transparent. Ačkoliv nám tato fotka zprostředkovává přímý kontakt s malou skupinou mladých protestujících, oproti předchozímu snímku postrádá jakýkoliv náboj. Portrétovaní působí spíš jako náhodní kolemjdoucí než jako aktivní účastníci protivládní demonstrace. Tato reportážní fotografie tak postrádá svou podstatu, postrádá bezprostřednost a aktivní přístup fotografa.

Na titulní straně nadcházejícího vydání *Lidových novin* ze dne 3. února 2011 opět figuruje agenturní fotografie převzatá z agentury AP. Proč nebyl použit autentický materiál Františka Vlčka, který v té době ještě setrval v Káhiře, můžeme jen odhadovat. Použitá fotka nicméně perfektně koresponduje s uvozujícím titulkem *Egypt se opět zmítá v násilí*⁴⁰, neboť čtenářům zprostředkovává celkový pohled na rozrušený dav uprostřed pouličních bojů. Akční náboj použitého snímku tak plně vystihuje expresivní výraz *zmítá* použitý v titulku.

Další snímky, opět převzaté z nadnárodních agentur, nalezneme v rubrice *Svět*. Fotografie sice přetisknutím na novinový papír ztrácejí na své kvalitě, v tomto případě je však nanejvýš patrné, že se jedná o snímky pořízené amatérskými zařízeními. Článek s titulkem *Kamení, střelba, krev a křik*⁴¹ doplňuje naprosto vystihující obrazový materiál. V prvním případě se jedná o portrét vousatého muže se zraněním na hlavě, jehož nepřítomný pohled jakoby nesouvisel s okolní vřavou patrnou v pozadí.

Druhý nekvalitní a rozmazaný snímek zobrazuje několik demonstrantů, z nichž jeden právě vrhá zapálený Molotovův koktejl. Není příliš podstatné, že nevidíme cíl tohoto útoku, neboť si to můžeme snadno domyslet z kontextu celých protivládních demonstrací a z kontextu předchozích publikovaných fotografií.

⁴⁰ PROCHÁZKOVÁ, Petra. Egypt se opět zmítá v násilí. *Lidové noviny*. 2011, č. 28.

⁴¹PROCHÁZKOVÁ, Petra. Kamení, střelba, krev a křik. *Lidové noviny*. 2011, č. 28.

Zajímavým faktem také je, že tato strana je opět organizována stejně jako ty předchozí. Dvě fotografie jsou umístěny úplně nahoře, poté následuje text a několik případných doprovodných obrázků.

Ve středu titulní strany nadcházejícího vydání ze dne 4. února 2011 je otištěna další fotografie většího formátu převzatá z agentury AP. Jedná se zároveň o první případ, kdy Lidové noviny otiskly na titulní straně v souvislosti s egyptskou revolucí portrét z bezprostřední blízkosti. Rozeznáme na něm obličej tři mužů, přičemž vypovídající hodnotu mají především dva v popředí, kteří přímo interagují s fotografem, a tím pádem zprostředkovaně i se čtenářem. Jejich pohledy míří do objektivu, stejně jako vztyčený ukazováček jednoho z portrétovaných, jenž se tímto gestem snaží fotografa odradit od pořízení daného snímku. Druhý z mužů je totiž silně zakrvácený, pravděpodobně zraněný a jeho portrétování se tak přímo dotýká etických hranic fotoreportérské praxe. Fotografování lidé totiž nemusí vždy s pořízením snímku souhlasit, což naznačuje i neostrá ruka v pravém horním rohu snímku snažící se zakrýt objektiv. Tvář třetího demonstranta je pak mimo ostrost díky použití nízkého clonového čísla. Autora této fotografie se navíc podařilo dohledat, je jím fotograf Emilio Morenatti z agentury AP.

Podobné snímky nacházíme ve stejném čísle i v rubrice *Svět*, kde ilustrují článek s titulkem *Egypt pořádal hon na cizí novináře*⁴². Jedná se o čtyři různé fotografie, jež ukazují probíhající konflikt z bezprostřední blízkosti. Díky promyšlené kompozici, kvalitním fotografiím a nízké hloubce ostrosti na jednom z publikovaných portrétů můžeme usuzovat, že autorem jsou profesionální fotoreportéři. Publikované fotky navíc splňují kritéria fotoreportáží, jelikož jsou očitým svědectvím dění v Egyptě bez jediného patrného zásahu stran fotografa. Plně tak vystihují výrok teoretičky fotografie Susan Sontagové. „Fotografie se stala jedním ze základních prostředků prožívání, nástrojem k vyvolání dojmu účasti.“⁴³

Titulní strana následujícího víkendového vydání obsahuje pouze krátkou upoutávku (bez fotografie) na článek o dění v Káhiře, který pak pokračuje v rubrice *Svět*. Ačkoliv rozmístění obrazového a textového materiálu v rámci jedné strany je stále stejné jako předtím, místo dvou snímků jich máme hned v úvodu sedm. Agenturní fotografie přitom silně převažují nad publikovaným autorským materiálem Františka

⁴² PROCHÁZKOVÁ, Petra. Egypt pořádal hon na cizí novináře. *Lidové noviny*. 2011, č. 29.

⁴³ SONTAG, Susan. *O fotografii*. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2002. ISBN 80-718-5471-9.

Vlčka. I v tomto případě, kdy máme pět portrétů a dva reportážní celky, se jedná o profesionální fotoreportérskou praxi. Autorem detailního portrétu mladého kluka s pomalovaným obličejem je například fotograf Lefteris Pitakaris působící v agentuře AP.

Jediná použitá fotografie od Františka Vlčka v tomto čísle figuruje na druhé straně a oproti předchozím snímkům působí velmi civilně. Zobrazuje malajsijské studentky, které díky probíhajícím nepokojům mohou odletět zpátky domů. Zmíněná fotka má tudíž spíše ilustrační funkci.

Fotografie z probíhajících protestů není otištěna ani na titulní straně vydání ze 7. února 2011. V pravém dolním rohu je pouze malá upoutávka na Vlčkovu fotogalerii publikovanou v tomto čísle.

V samotné rubrice *Svět* figuruje jen sporý obrazový materiál. Velký agenturní portrét politika Muhammada Baradeje ani mapka zobrazující působnost Muslimského bratrstva nejsou pro náš výzkum relevantní, stejně jako to bylo v případě vydání *Lidových novin* z 31. ledna.

V tomto čísle je více prostoru věnováno autorským fotografiím Františka Vlčka, které pořídil během svého pobývání v egyptské Káhiře. Pod titulkem *Nepokoje v Egyptě*⁴⁴ je umístěno pět snímků většího formátu. Jedná se prakticky jen o celky či polocelky, které zobrazují kolektivní akce protestujících, detaily či individuální portréty se v této sérii vůbec neobjevují. Nezvyklá je i prezentace zmíněných fotek, neboť všechny jsou natěsnané na jedné stránce, čímž se zbytečně rozptyluje naše pozornost a soustředění. Navíc oproti agenturním fotografiím vydaným v *Lidových novinách* ze 4. února je tento fotografický materiál poměrně statický a obrazově nezajímavý.

4.3.3 Egypt krátce před odstoupením prezidenta Mubaraka

V následujících dvou číslech, konkrétně tedy 8. a 9. února 2011, se *Lidové noviny* problematice Arabského jara příliš nevěnují. Ve vydání z 8. února byla publikována jen jedna fotografie u krátkého článku s titulkem *Mubarak kličkuje, odpor slábně*⁴⁵, která zobrazuje přetrvávající protesty a velmi se podobá předchozím použitým agenturním fotkám. Ve vydání z 9. února se pak neobjevuje žádná fotografie relevantní pro náš výzkum.

⁴⁴ VLČEK, František. Nepokoje v Egyptě. *Lidové noviny*. 2011, č. 31.

⁴⁵Mubarak kličkuje, odpor slábně. *Lidové noviny*. 2011, č. 32.

Egyptská revoluce se vrací na titulní stranu *Lidových novin* až ve vydání z 10. února. Publikovaná fotografie pořízená na výšku je otištěna v poměrně velkém formátu oproti předchozím číslům a zobrazuje mladého demonstranta, jenž sedí na pouliční lampě a nad hlavou mává státní vlajkou. Význam snímku tak leží spíše v rovině symbolické než dokumentární či reportážní.

Jelikož se demonstranti v Egyptě odmítají vzdát, rubrika *Svět* se stále jako hlavním tématem zabývá právě děním v největší arabské zemi. Navíc v tomto vydání přináší opět poměrně bohatý, i když agenturní obrazový materiál. U článku s titulkem *Káhirou letí příběhy mrtvých aktivistů*⁴⁶ jsou otištěny čtyři různé snímky z pokračujících protestů, jež však navzdory silnému titulku nezobrazují přímé násilí. Spíš jen vytrvale demonstrující Egyptany, kteří na náměstí Tahrír dokonce přespávají. Nejsilnější stránkou této série je pak autenticita a názorná ukázka toho, co aktivisté každodenně zažívají.

V informování o eskalující egyptské situaci pokračuje i následující vydání ze dne 11. února 2011, na jehož titulní straně figuruje fotografie samotného Husního Mubaraka. Jejím zdrojem je *Repro Egyptian State TV*, přičemž zmíněná fotka byla vyjmuta přímo z přímého přenosu prezidentova projevu. Hlava státu v něm deklarovala, že z funkce neodstoupí, tudíž se použití podobného snímku na titulní straně jeví jako zcela logická reakce vzhledem k závažnosti prezidentova výroku.

Rubriku *Svět* pak následně uvozují tři portréty zklamaných Egyptanů, přičemž jejich kvalita a nízká hloubka ostrosti opět poukazuje na autorství zkušeného fotoreportéra. Publikované fotografie mají specifický náboj především díky silným emocím, které jsou ve tvářích portrétovaných patrné. Záběr z bezprostřední blízkosti navíc posiluje autenticitu a osobitost těchto fotek. V tomto případě ani nevádí, že se zaměřují jen na detail, jednotlivce a nikoliv na dav jako celek. Tyto portréty mají totiž silnou vypovídací hodnotu samy o sobě.

Situace se však úplně mění hned s nadcházejícím víkendovým vydáním *Lidových novin*, jež oznamuje, že egyptský vůdce nakonec svou funkci opustil. Přes třetinu titulní strany se tak rozpíná velká noční fotografie oslavujícího davu pořízená nepochybně kvalitním fotoaparátem. Prakticky bezprostřední kontakt s demonstranty v popředí nás vtáhne do dění v rozjásané Káhiře, což umocňuje i záběr z pohledu na

⁴⁶Káhirou letí příběhy mrtvých aktivistů. *Lidové noviny*. 2011, č. 33.

valící se dav. Naši pozornost může rušit snad jen velký bílý nápis v levém horním rohu *Faraonův konec*⁴⁷. Vzhledem k titulku, který následuje hned po fotografii, je další nadpis úplně zbytečný a rušivý.

Ačkoliv se jedná o mimořádnou událost, která by měla vést k ukončení dosavadních protestů, použitý obrazový materiál v tomto víkendovém vydání je velmi sporý. V rubrice *Svět* je otištěna jen jedna fotografie související s aktuálním děním, která opět zobrazuje nadšený dav pochodující ulicí s vlajkami nad hlavou. Záběr je však dost chaotický, neboť fotograf fotil okolní vřavu přes hlavy přítomných lidí a ještě za špatných světelných podmínek. Na druhou stranu tyto faktory dodávají zmíněné fotografii autenticitu a bezprostřednost, fotoreportér dokumentuje určitou událost přímo ze samého centra dění, ze středu nadšeného davu.

Na stejné straně jsou ještě otištěny fotografie malého formátu, jež připomínají některé okamžiky Mubarakovy vlády. Jedná se většinou o portréty, které však nejsou předmětem našeho zkoumání.

4.4 Porovnání Mladé fronty DNES s Lidovými novinami

Během výzkumu se objevilo několik zásadních rozdílů mezi tím, jak události prezentuje *Mladá fronta DNES* a jak *Lidové noviny*.

Mladá fronta převyšuje *Lidové noviny*, co do počtu publikovaných fotografií, které byly relevantní pro náš výzkum. Obrazovému materiálu vyčleňuje mnohem více prostoru, a to nejen z hlediska množství použitých snímků, ale i vzhledem k jejich velikosti. V článcích o arabském jaru v *Mladé frontě* se setkáváme s prakticky rovnocenným postavením fotografií a textu, zatímco u *Lidových novin* stále výrazně dominuje text, který ve většině případů doplňují dva větší snímky a případně nějaký menší. *Lidové noviny* se navíc hojně zabývají problematikou egyptské revoluce i v publicistické části či v rubrice Horizont. Tyto analýzy, komentáře a podobné útvary většinou ilustrují kresby či agenturní fotografie, které však díky použití u ryze publicistických textů ztrácí svůj reportážní charakter. Z výzkumu jsme tudíž tyto případy úplně vypustili.

⁴⁷Egypt slaví. Mubarak padl. *Lidové noviny*. 2011, č. 34.

Hledisko publika hraje velkou roli i při výběru a sestavení titulní strany. Všeobecně platí, že největší pozornost upoutá lidská tvář. Proto také *Mladá fronta DNES* umísťovala na titulní stranu převážně portréty z rozbouřeného Egypta, které mnohdy nemají skutečnou informační hodnotu, ale zase zaujmou publikum. Oproti tomu na titulních stranách *Lidových novin* převážně figurují fotky přímých akcí, zatímco portréty jen velmi zřídka.

Tím se dostáváme i k výběru jednotlivých fotografií, které byly v analyzovaných denících použity. Prakticky jen ve dvou případech zkoumané noviny otiskly stejnou fotografii, konkrétně se jednalo o portrét mladého demonstranta stojícího před hořící barikádou, jehož autorem byl fotograf agentury Reuters Goran Tomašević. V *Mladé frontě DNES* se tento snímek objevil dokonce na titulní straně, a to ve víkendovém vydání ze dnů 29. - 30.1.2011.

Lidové noviny zmíněnou fotografii otiskly rovněž ve víkendovém vydání stejného data, umístily jí však do rubriky *Svět* vedle jiného reportážního snímku. Jméno autora pak oproti *Mladé frontě* nezmiňovaly vůbec.

Druhý případ, kdy byla stejná fotografie otištěna v obou denících, nastal v číslech ze dne 11. února 2011. Jednalo se rovněž o portrét, tentokrát prezidenta Mubaraka převzatý z televizního vysílání. *Lidové noviny* tuto fotku umístily přímo na titulní stranu, *Mladá fronta* zase dovnitř rubriky *Ze světa*.

Výběr a umístění fotografií může být určující pro charakterizování daného média. V *MF DNES* se častěji setkáváme s kvalitními agenturními záběry a reportážními portréty, hodně prostoru je věnováno i autorským fotoreportážím redakčního fotografa Jana Zátorského. V případě *Lidových novin* se zase často setkáváme i s méně kvalitními, evidentně amatérskými fotografiemi, které ale perfektně vystihují dění v rozbouřené zemi. Fotografiím Františka Vlčka pak je poskytnuto méně prostoru než v případě autorských snímků v *Mladé frontě*. Zatímco od Zátorského bylo použito 18 záběrů, v případě Vlčka přesně o polovinu méně.

Ze zahraničních fotografů pak *Mladá fronta* nejčastěji publikuje práce Bena Curtise z agentury AP a především tedy portréty, které vždy mají velmi silný náboj a technicky jsou výborně zvládnuté. Naproti tomu fotograf Khalil Hamra je zase autorem několika různých fotografií převzatých *Lidovými novinami* z agentury ČTK. Jeho záběry, převážně celky a polocelky, jsou vždy velmi bezprostřední, zachycují aktuální

dění přímo z centra konfliktu. Nejspíš i proto byl tento fotograf během egyptských demonstrací zraněn.

S tím také souvisí problém, jestli publikovat či nepublikovat explicitní snímky, které otevřeně ukazují násilí, mrtvé či zraněné. Vzhledem k tomu, že v *Lidových novinách* se objevuje víc bezprostředních fotografií, častěji se tak na jejich stránkách setkáváme s pouličními potyčkami, s demonstranty vrhajícími zápalné lahve, s výbuchy či s portréty zraněných. *Mladá fronta* používá snímky podobného typu méně frekventovaně.

Jestli mají větší efekt snímky explicitní či implicitní, je pak do jisté míry i věc osobního postoje. Jak ale píše Gillian Rose ve své publikaci *Doing Visual Research*, „absence je silnější než přítomnost.“⁴⁸ Běžné reportážní fotky tak na nás mnohdy velmi intenzivně působí, neboť nám ukazují, byť třeba jen náznakem, nebezpečí, sociální nespravedlnost, smrt. V analogii tak hovoříme o absenci bezpečí, sociální spravedlnosti a života.

5 Závěr

Provedený výzkum nám pomohl identifikovat rozdíly mezi zpracováním mediálního obsahu *Mladou frontou DNES* a *Lidovými novinami*. Zatímco *Lidové noviny* si stále zachovávají poměrně střízlivý a konzervativní způsob referování o probíhajících událostech, kdy text v naprosté většině článků převažuje nad obrazovým materiálem, *Mladá fronta* má tendence přizpůsobovat svůj obsah masovému čtenáři. Prostor pro publikované fotografie je větší, text a obrazový materiál mají v podstatě rovnocenné postavení. *MF DNES* navíc častěji využívá i autorské snímky svého redakčního fotografa.

Z hlediska způsobu informování o arabských nepokojích se oba deníky striktně zaměřují na protestující občany. Snímky zobrazující „obránce“ režimu, tedy například policisty, se objevují velmi zřídka a prakticky jen ve spojitosti s probíhajícími pouličními potyčkami. Stejně tak jsou výjimečně publikovány záběry na otevřené násilí, na zraněné, či dokonce mrtvé demonstranty. Zkoumané deníky využívají spíše obrazový materiál zachycující atmosféru přímo v centru dění, uprostřed rozvášněných davů.

⁴⁸ ROSE, Gillian. *Doing Visual Research*. Vyd. 1. London: Sage Publications, 2002. ISBN 978-144-6249-970.

Mladá fronta DNES navíc hojně publikuje i působivé portréty jednotlivých demonstrantů, opět za účelem zaujmout a oslovit čtenáře.

Pokud bychom měli zhodnotit celkový přístup českých tištěných médií k problematice arabského jara, na stranách jednotlivých periodik dostávají prostor především události z rozbouraného Egypta, později z Libye a Sýrie. Naproti tomu zprávy o situaci v Tunisku se objevují poměrně zřídka, ačkoliv tuniská revoluce byla symbolickou rozbuškou všech ostatních nepokojů. Důvodem, proč se média problematice některých zemí věnují více a jiných zase méně, může být především rozdílné geopolitické postavení zmíněných států a jejich odlišný význam pro světovou politiku.

Tato bakalářská práce si však nekladla za cíl porovnat jen mediální obraz arabského jara v *Mladé frontě DNES* a *Lidových novinách*. Prvotním záměrem bylo rovněž přiblížit problematiku občanského žurnalismu a potvrdit její prosakování i do prostoru českých médií.

Během provádění výzkumu jsem bohužel narazila na problém, že i pokud by daná fotografie byla předmětem občanského žurnalismu, po distribuci velkou agenturou je její původní zdroj prakticky nemožné dohledat. V tomto ohledu byla velkým přínosem fotobanka České tiskové kanceláře, kde bylo možné najít klíčové fotografie a díky tomu následně i jejich autory.

V praktické části jsme si potvrdili, že občanský žurnalismus proniká do českých tištěných deníků zatím jen zřídka. Přednost stále dostávají profesionální fotoreportéři, částečně i kvůli omezenému rozsahu, který noviny všeobecně mají.

Z množství analyzovaných fotografií pocházelo jen několik od fotografů na volné noze, konkrétně se jednalo o Khalila Hamraa a Taru Todras-Whitehill, kteří však nějakou dobu působili i v agentuře Associated Press. Khalilova fotografie byla publikována například ve vydání *Lidových novin* ze dne 1. února 2011 a jednalo se o výše zmiňovaný portrét staršího muže s tlampačem.

Ve dvou případech pak byla zjištěna jména autorů fotografie, ale zároveň nenalezena žádná jejich spojitost s jakoukoliv tiskovou agenturou či médiem. V prvním případě to byl Ahmed Ali, autor snímku, na němž si protestující zakrývají obličej před slzným plynem a který byl publikován ve víkendových *Lidových novinách* dne 29. - 30. ledna 2011. V druhém případě se jednalo o autora jménem Hossam Khalil, jenž pořídil

velmi dramatický detailní portrét jednoho z demonstrantů a který posléze otiskla *Mladé frontě DNES*. Z toho můžeme usuzovat, že v obou případech se mohlo jednat o fotografie na volné noze či fotografické amatéry.

Závěrem je třeba říct, že mediální obsah tvořený občany si v českém prostoru snáz najde místo v periodikách s menším a specifitějším publikem. Na přístup, jako mají třeba *New York Times*, ještě evidentně nejsme připraveni.

Summary

In my thesis I tried to compare the depiction of Arab Spring in *Mladá fronta DNES* and *Lidové noviny*. My goal was also to prove that the citizen journalism penetrates to the Czech media culture. I used internet, books and the mentioned newspapers as a main source.

The research showed that there is a difference between *Lidové noviny* and *Mladá fronta DNES* and between their ways of presentation and publishing of photographs. *Lidové noviny* follows its conservative way of presentation whereas *Mladá fronta DNES* tries to attract the attention of the mass audience. That is why *Mladá fronta DNES* publishes a bigger amount of photographs and also portraits.

When it comes to the way how these newspapers depicted the revolution in Egypt, it is obvious that they mainly focused on activities of revolting people. *Mladá fronta DNES* and *Lidové noviny* published only a few pictures of defenders of Mubarak's regime. And they, especially *Mladá fronta*, also avoid using of pictures showing violence or death.

The second goal of this work was to find some examples of citizen journalism in Czech newspapers and prove that this phenomenon penetrates also to the Czech Republic. During the research I found out that it is sometimes impossible to find authors of some photographs. I searched these pictures in the database of the Czech News Agency and I found a few names of freelance photographers who are not connected with any news agency.

When I compared the situation of Czech media with for example *New York Times*, it was obvious that the Czech media culture does not include citizen journalism that much. Czech media still prefer to publish photographs taken by professional

photojournalists rather than by random people of the crowd, even if photographs taken by amateurs are more authentic.

Použitá literatura

Monografie:

FLEW, Terry. *New media: an introduction*. Third edition. Australia: Oxford University Press, 2008. 304 s. ISBN 978-0-19-555149-5.

HEIFERMAN, Marvin. *Photography changes everything*. 1st ed. Washington, D.C.: Smithsonian Institution, 2012, 263 s. ISBN 15-971-1199-6.

JENSEN, Klaus Bruhn. *The handbook of media and communication research: qualitative and quantitative methodologies*. 2nd ed. New York: Routledge, 2012, 266 p. ISBN 9780203357255-.

LÁB, Filip a Alena LÁBOVÁ. *Obraz v digitálním věku. Žurnalistika v informační společnosti: digitalizace a internetizace žurnalistiky*. Praha: Karolinum, 2009, str. 195 s. ISBN 978-80-246-1684-1.

LESTER, Paul Martin. *Visual communication: images with messages*. 4th ed. Belmont, CA: Thomson Wadsworth, 2006, 450 s. ISBN 0-534-63720-5.

ROSE, Gillian. *Visual methodologies: an introduction to the interpretation of visual materials*. Thousand Oaks, Calif.: Sage, 2001, x, 229 p. ISBN 07-619-6665-X.

TEJKALOVÁ, Alice. Vítězství a prohry tzv. nových médií. *Žurnalistika v informační společnosti: digitalizace a internetizace žurnalistiky*. Praha: Karolinum, 2009, 195 s. ISBN 978-80-246-1684-1.

The new Arab revolt. New York: Council on Foreign Relations, 2011, 480 p. ISBN 9780876095010.

Internetové zdroje:

About Demotix. *Demotix* [online]. 2008 [cit. 2013-04-24]. Dostupné z: <http://www.demotix.com/m/learn-about-demotix>

About Flickr. *Flickr* [online]. 2013 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.flickr.com/about/>

ASSER, Martin. The Muammar Gaddafi story. In: *BBC News* [online]. 2011 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12688033>

BOČEK, Jan. Praktický návod k revoluci podle egyptského vzoru. In: *Živě* [online]. 2011 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://www.zive.cz/clanky/prakticky-navod-k-revoluci-podle-egyptskeho-vzoru/sc-3-a-155583/default.aspx>

BOWMAN, Shayne a Chris WILLIS. *WeMedia: How Audiences are Shaping the Future of News and Information* [online]. American Press Institute, 2003.

BUTCHER, Mike. Corbis Acquires Crowd-Sourced Photo Agency Demotix, After Its Move Into Apps. In: *Techcrunch* [online]. 2012 [cit. 2013-04-24]. Dostupné z: <http://techcrunch.com/2012/11/14/corbis-acquires-crowd-sourced-photo-agency-demotix-after-its-move-into-apps/>

Exprezident Mubarak dostal doživotí. In: *První zprávy* [online]. 2012 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/ze-zahranici/exprezident-mubarak-dostal-dozivoti/>

Instagram Press Center. *Instagram* [online]. 2010 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://instagram.com/press/>

JAVŮREK, Adam. Co je to hyperlokální žurnalistika. In: *Online žurnalistika* [online]. 2009 [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: <http://online.zurnalistika.cz/135/co-je-to-hyperlokalni-zurnalistika/>

KNOTKOVÁ, Pavla. Fenomén občanské žurnalistiky - lze ji pevně ovládnout?. In: *Marketing Journal* [online]. Praha, 2009 [cit. 2013-03-09]. Dostupné z:

http://www.m-journal.cz/cs/medialni-scena/fenomen-obcanske-zurnalistiky---lze-ji-pevne-ovladnout__s404x5764.html

MARSHALL, Travis. Photojournalists Move To Instagram, From Syria to Sandy. *Http://www.americanphotomag.com/photo-gallery/2013/03/iphoneonly?src=SOC&dom=tw* [online]. [cit. 2013-04-23].

Media Landscape: Egypt. In: ALLAM, Rasha. *European Journalism Centre* [online]. 2010 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: http://www.ejc.net/media_landscape/article/egypt/

OWAIS, Rasha. Arab Media during the Arab Spring in Egypt and Tunisia: Time for Change. *Middle East Media Educator* [online]. 2011 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=meme>

SALEM, Fadi a Racha MOURTADA. Facebook Usage: Factors and Analysis. In: *Arab Social Media Report* [online]. 2011 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: http://www.dsg.ae/en/Publication/Pdf_En/ASMR_Final_Feb_08Low.pdf

Databáze:

ABDULLA, R. A. Taking the e-train: The development of the internet in Egypt. *Global Media and Communication* [online]. 2005-08-01, roč. 1, č. 2, s. 149-165 [cit. 2013-03-31]. ISSN 1742-7665. DOI: 10.1177/1742766505054630. Dostupné z: <http://gmc.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/1742766505054630>

ALMASKATI, N. A. Newspaper coverage of the 2011 protests in Egypt. *International Communication Gazette*. 2012-05-18, roč. 74, č. 4, s. 342-343. ISSN 1748-0485. DOI: 10.1177/1748048512439820. Dostupné z: <http://gaz.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/1748048512439820>

COTTLE, S. Media and the Arab uprisings of 2011: Research notes. *Journalism* [online]. 2011-07-01, roč. 12, č. 5, s. 647-659 [cit. 2013-03-26]. ISSN 1464-8849. DOI: 10.1177/1464884911410017. Dostupné z: <http://jou.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/1464884911410017>